

Cultuurhistorische inventarisatie

Naoorlogse bouwkunst: Pijlswoord

Cultuurhistorische inventarisatie



Gemeente Utrecht
Dienst Stadsontwikkeling

Cultuurhistorische inventarisatie

Naoorlogse bouwkunst: Pijlsweerd

Marijke van den Heuvel

Stedenbouw en Monumenten gemeente Utrecht

Juli 2005



Gemeente Utrecht
Dienst Stadsontwikkeling

Inhoud

<i>Inleiding</i>	4
1. <i>Naoorlogse bouw in Nederland</i>	5
Inleiding	5
Woningnood	5
Efficiënte woningbouw	5
Hoogbouw	7
Gemeenschapsvorming en de wijkgedachte	8
Architectuur	8
2. <i>Naoorlogse uitbreiding in Utrecht</i>	10
Wederopbouw en woningnood in Utrecht	10
De grenswijziging van 1954	10
3. <i>De uitbreiding Pijlsweerd</i>	11
De eerste woningbouw na de oorlog	11
Bouwsystemen en -typen	12
Doelgroepen	13
Architectuur	14
De architecten	15
4. <i>Inventarisatie Pijlsweerd</i>	17
Waardebepaling	17
Waarderingskaart	59
5. <i>Conclusie</i>	60
<i>Noten</i>	61
<i>Literatuur en bronnen</i>	62
<i>Illustratieverantwoording</i>	63
<i>Colofon</i>	64

Inleiding

Dit rapport is het resultaat van de architectuurhistorische inventarisatie van de wijk Pijlsweerd in Utrecht. De inventarisatie maakt deel uit van de veel grotere, stedenbouwkundige inventarisatie van de tien naoorlogse wijken in Utrecht, te weten Hoograven, Krommerijn, Kanaleneiland, Overvecht, Halve Maan, Majellapark/Vleutense Weg, Nieuw Zuilen, Tuindorp Oost/West, Pijlsweerd en Lauwerecht. In tegenstelling tot de wijken die in de jaren zestig zijn gebouwd en waar de architectuur ondergeschikt is aan het grote stedenbouwkundige plan, vormt de architectuur voor de wijk Pijlsweerd juist een essentieel onderdeel. Naast de stedenbouwkundige inventarisatie is voor deze wijk een verdieping op architectuurhistorisch gebied dan ook wenselijk. In dit rapport staat de volgende vraag centraal:

Wat zijn de architectuurhistorische kenmerken van de naoorlogse bouw in de wijk Pijlsweerd en welke waarde moet aan de afzonderlijke gebouwen en ensembles worden toegeschreven?

In tegenstelling tot bijvoorbeeld de wijk Lauwerecht, die een klein afgerond geheel vormt aan weerszijden van een verkeersader, is Pijlsweerd topografisch moeilijk te begrenzen. Deze wijk beslaat een veel groter gebied van de stad. Bovendien bevat ze kleine delen van wat we tegenwoordig Ondiep noemen. Ook de Uitbreiding Hoogstraat is bij deze inventarisatie van Pijlsweerd betrokken, omdat ze grenst aan deze wijk en in dezelfde periode tot stand is gebracht.

Voor een duidelijke topografische begrenzing zal de geïnventariseerde bebouwing op een kaart worden aangegeven.

Naast deze topografische begrenzing is een afbakening in tijd noodzakelijk. Ook deze kwestie ligt bij Pijlsweerd iets moeilijker dan bij Lauwerecht, dat vrijwel geheel in 1953 tot stand kwam. Al voor de oorlog werd met de Uitbreiding Pijlsweerd begonnen. De architectuur van voor de oorlog is in de inventarisatie buiten beschouwing gelaten. Wel zijn de gebouwen opgenomen die tijdens de oorlog zijn gebouwd, omdat deze vaak in dezelfde straten liggen als de naoorlogse gebouwen. Bovendien is het niet altijd duidelijk of de bouw tijdens de oorlog was voltooid of dat ze pas na de oorlog werd afgerond. Dit is bijvoorbeeld het geval bij enkele woningblokken in de Zilvergeldstraat. De begrenzing van Pijlsweerd zal in deze inventarisatie zodoende niet overeenkomen met die van het oorspronkelijke Uitbreidingsplan Pijlsweerd.

Bij eerdere inventarisaties zijn Utrechtse gebouwen met een bepaalde functies al aan de orde gekomen. Het betreft de scholen, de kerken en de badhuizen. Deze gebouwen zullen hier buiten beschouwing worden gelaten.

Na deze inleiding zal als eerste de naoorlogse situatie in Nederland aan de orde komen met als belangrijk onderdeel de woningnood. Vervolgens wordt toegespitst op de Utrechtse situatie. Daarna wordt de geschiedenis en het uitbreidingsplan van Pijlsweerd behandeld. Na de inventarisatie die hierop volgt, zal dit rapport besluiten met een conclusie.

1. Naoorlogse bouw in Nederland

Inleiding

In de jaren na de Tweede Wereldoorlog werd Nederland geconfronteerd met een grote bouwopgave. In veel dorpen en steden had de oorlog diepe sporen achtergelaten. Deze schade moest als eerste hersteld worden. De oorlog had bovendien de woningnood, die voor de oorlog al nijpend was, nog erger gemaakt. Halverwege 1942 had de bezetter namelijk een algemeen bouwverbod uitgevaardigd waardoor zelfs onderhoudswerkzaamheden stil waren komen te liggen. De overheid was dan ook van plan direct na de oorlog te beginnen met woningbouw om de woningnood, die in die tijd volksvijand nummer één werd genoemd, te bestrijden. Aan iedere gemeente werd verzocht alvast plannen te maken voor nieuwe woningbouw, waarbij door de overheid het te bouwen aantal woningen in contingenten aan de gemeenten werd toegewezen; het zogenaamde Urgentieprogramma.

Woningnood

Hoe urgent de nieuwbouw van woningen ook was, de financiële middelen en ook de bouwmaterialen, zoals baksteen en hout, waren in die naoorlogse jaren moeilijk te verkrijgen. Bovendien lag de prioriteit voor het aanwenden van de materialen bij het herstel van de oorlogsschade. Het was met name zaak de infrastructuur zo snel mogelijk op orde te krijgen, zodat handel en vervoer weer doorgang konden vinden. De bouw van nieuwe woningen kwam in de eerste naoorlogse jaren maar mondjesmaat op gang. In die jaren was er namelijk niet alleen een tekort aan materiaal en geld maar ook aan geschoolde arbeidskrachten. Uit angst voor al te grote loonstijgingen stelde de rijksoverheid dan ook jaarlijks woningcontingenten voor gemeenten vast. Zodoende kon de overheid de economische groei in de hand houden.

Omdat particuliere beleggers het nog niet aandurfden om in deze economische omstandigheden in woningbouw te investeren, bestond de woningproductie in de eerste vijftien jaar na de oorlog voor de helft uit woningwetwoningen, gebouwd met rijkssubsidies in opdracht van overheid en corporaties. Het overige deel bestond voornamelijk uit premiewoningen, particuliere woningbouw met een overheidsbijdrage in de bouwkosten, en slechts voor een verwaarloosbaar deel uit ongesubsidieerde particuliere woningbouw.(1)

Het aantal woningzoekenden nam in de eerste jaren na de oorlog nog altijd sterk toe. Veel jonge mensen konden op steeds jeugdiger leef-

tijd trouwen doordat de werkgelegenheid goed op peil bleef. Bovendien waren er duizenden repatrianten uit Indonesië en terugkerende militairen die het aantal woningzoekenden opschroefden. Tegelijkertijd deed de emigratie tussen 1948 en 1954 echter met 60.000 af aan het woningtekort.(2)

Efficiënte woningbouw

Doordat in korte tijd moest worden voorzien in een enorme hoeveelheid woonruimte, moest de architectuur van de te bouwen woningen efficiënt zijn. Het onderzoek naar efficiënte woningbouw was echter niet nieuw. Vanaf de jaren twintig werd al gezocht naar een rationele vorm van verkaveling en een compacte en praktische indeling van de woningen. Het waren de functionalistische architecten van het Nieuwe Bouwen die hiermee experimenteerden. De gangbare gesloten blokken met diverse woningplattengronden kwamen een efficiënt bouwproces niet ten goede. Verkaveling in rechte stroken bood de oplossing; daardoor werden niet alleen efficiënt opgezette woningen mogelijk maar ook continue groene ruimten in de stad. Voor de Tweede Wereldoorlog had deze ontwikkeling nog niet erg veel invloed op de bouwpraktijk maar tijdens de naoorlogse materiaalschaarste en woningnood kwam ze goed van pas.

Voor een gezonde samenleving was persoonlijke gezondheid en hygiëne essentieel. Hygienische leefomstandigheden waren daarom belangrijk en daar kon met het woningontwerp op ingespeeld worden. Directe nabijheid van de natuur en een goede oriëntatie op de zon zouden een positief effect op de gezondheid hebben. Daarvoor was strokenbouw als stedenbouwkundige opzet het beste middel. Er werd aandacht besteed aan de hoeveelheid groen en water in de directe woonomgeving en ook aan voldoende licht en lucht door middel van grote raamoppervlakken, balkons en dakterrassen. (3)

Al vanaf de jaren dertig werd er steeds meer aandacht besteed aan het interieur van woningen. Die moest vooral praktisch van indeling en inrichting zijn, zodat het de huisvrouw gemakkelijker werd gemaakt om haar huishoudelijke taken te verrichten. De materialen moesten duurzaam zijn en gemakkelijk schoon te houden. Bovendien werd er nagedacht over een praktische indeling van de keukens en de badkamers en over de mogelijkheid om op efficiënte wijze voorzieningen toe te passen zoals centrale verwarming, warm water, bergruimte, gas en elektra. Naar aanleiding van studies naar woonactiviteiten werden normen gesteld voor de minimale oppervlakte van de vertrekken. Dit alles kwam het wooncomfort en de hygiëne ten goede. Er ontstonden standaardwoningen. Voor

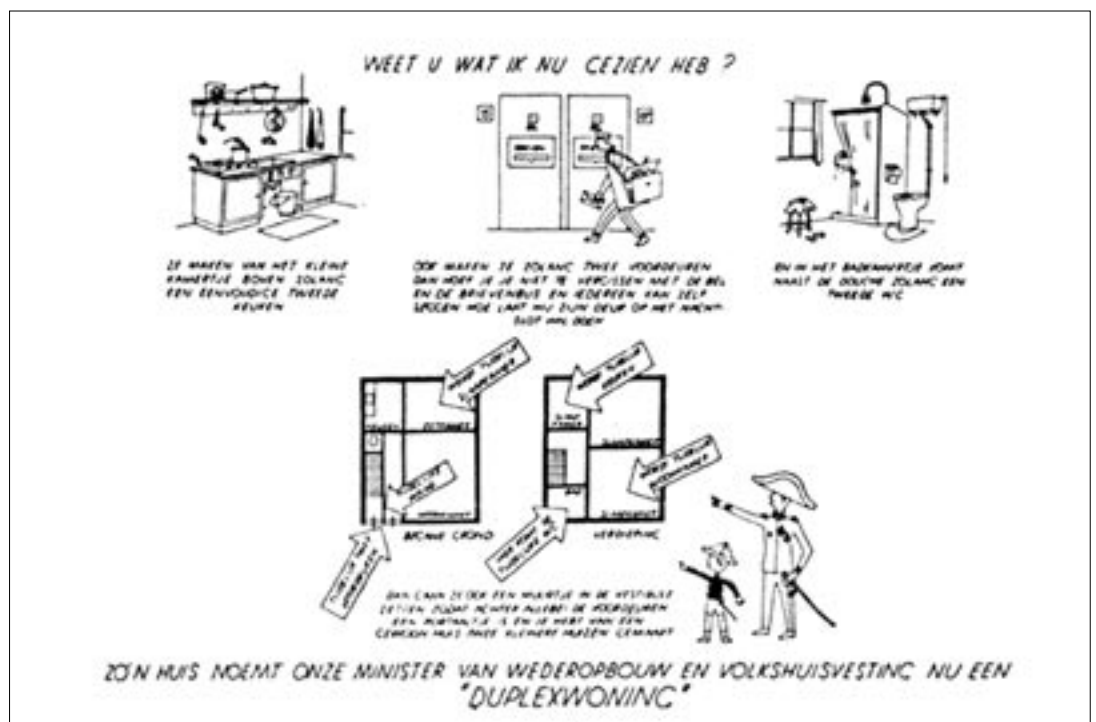


een sneller bouwproces ging men zelfs streven naar het ontwerpen van onderdelen die in de fabriek gemaakt zouden kunnen worden en die op de bouwplaats alleen nog gemonteerd hoefden te worden. Zo ontstonden verschillende bouwsystemen. De overheid wilde de productie van woningen meer ordenen en drong er bij architecten en bouwbedrijven op aan dat zij zouden samenwerken in het normaliseren en standaardiseren van bouwonderdelen en woningtypen. In het buitenland vonden deze ontwikkelingen ook plaats en tussen verschil-

lende landen werden de ervaringen uitgewisseld. In 1946 importeerde de overheid zelfs het Engelse bouwstelsel Airey.

De ontwikkeling van normalisatie en standaardisatie die in de jaren dertig was begonnen, duurde voort tijdens de oorlog toen de grote woningbehoefte al werd voorzien. Ze werd na de oorlog bovendien in de hand gewerkt door de *Voorschriften en wenken*, richtlijnen die de overheid vanaf 1946 publiceerde om minimumkwaliteit van de woningen te garanderen.

Een onderdeel van een
grotere illustratie die
het gebruik van de
duplexwoning uitlegt.
De illustratie was
afkomstig van het
Ministerie van Weder-
opbouw en Volkshuis-
vesting.





Een illustratie van een variant van de wijkgedachte: de parochie. In steden met een overwegend rooms-katholieke gemeenschap viel de begrenzing van nieuwe woonwijken samen met die van parochies.

Architecten maakten er een sport van de ideale standaardplattegrond te ontwerpen. Ook werden ter bestrijding van de woningnood nieuwe woningtypen ontwikkeld, zoals de duplexwoning. Duplexwoningen waren tijdelijk opgedeeld in twee wooneenheden, zodat ze ruimte konden bieden aan twee huishoudens. Door kleine ingrepen kon de woning later verbouwd worden tot een enkele ruime wooneenheid. In etagebouw werd veel gebruik gemaakt van het voor de oorlog ontwikkelde ontwerp van woningen met een 'wisselbeuk'. Achter het trappenhuis, waar steeds twee woningen aan grensden, lag een vertrek dat op de ene verdieping bij de ene woning hoorde en op de andere verdieping bij de andere. Doordat deze wisselkamer, vaak een slaapkamer, al of niet aan de woning was toegevoegd, ontstond variatie in de woningen en een effectief oppervlakgebruik.

De standaardwoningen waren meestal zo klein als de minimumeisen van de overheid toestonden maar ze waren wel handig ingedeeld. Doordat alle voorzieningen een plek moesten krijgen op een klein oppervlak was de indeling over het algemeen helder en goed doordacht. Bovendien waren de naoorlogse woningen voorzien van nieuwe snufjes die men voor de oorlog nog moest ontberen, zoals een douchecel, een montagekeuken en fietsenbergingen in de onderbouw van de etagewoningen. Alleen de kost-

bare centrale verwarming die voor de oorlog in sommige huizen al te vinden was, werd in de woningen die kort na de oorlog gebouwd werden over het algemeen weggelaten. Toch kwam het hoge bouwtempo lang niet altijd ten goede aan de kwaliteit van de nieuwe woningen. Er waren veel klachten over bijvoorbeeld buitenmuren die niet bestendig waren tegen het weer, slecht sluitende deuren en ramen en vooral ook geluidshinder. Een slordige bouwwijze, de skeletbouw en het gebruik van lichter bouw materiaal waren hiervan de oorzaken. Ook kwam de toepassing van genormaliseerde bouwonderdelen in sommige gemeenten nauwelijks op gang doordat zij hun eigen eisen stelden met betrekking tot bijvoorbeeld de vloerdikte, de hoogte van het hoofdwoonvertrek of de dikte van het dakbeschot.

Hoogbouw

Aan het begin van de twintigste eeuw werd hoogbouw in combinatie met parken, speelplaatsen en sportterreinen al gezien als een goede oplossing voor het volkshuisvestingsprobleem. De flat kon bovendien door middel van gemeenschappelijke voorzieningen als een wasserette en kinderspeelplaatsen, centrale verwarming en vuilstortkokers het wooncomfort verhogen. Aanvankelijk wilden de architecten voor iedere woning een eigen deur op het maaiveld met een eigen opgang, wat resulteerde in veel ruimte-

verlies door de grote hoeveelheid trappen. Later ontwierpen progressieve architecten de portiekflat, waarbij een gemeenschappelijke portiek aan de voorzijde van het gebouw gelegen was en de woning gelegen was op één verdieping. Wanneer er een lift was, kon een gebouw hoger zijn dan vier verdiepingen. Dat had echter als nadeel dat een zeer kostbare fundering onvermijdelijk was. Toch werden er in Nederland vanaf 1930 al flats gebouwd van twaalf verdiepingen, zoals de Bergpolderflat in Rotterdam uit 1934. Het zou echter nog tot het einde van de jaren vijftig duren voordat hoogbouw van meer dan vier verdiepingen gebruikelijk werd. Dit was mogelijk geworden doordat de systeembouw ver genoeg ontwikkeld was, waardoor de bouw- en arbeidsproductiviteit dus sterk verhoogd werd. Door middel van galerijen konden via de lift in een enkel trappenhuis alle woningen worden ontsloten.(4)

Gemeenschapsvorming en de wijkgedachte

Als stedenbouwkundig concept was de 'wijkgedachte' kenmerkend voor de naoorlogse bouw, een idee dat ontwikkeld was door de Amerikaanse socioloog Clarence Perry (1929). Volgens dit concept is de woning een bouwsteen van de buurt, de buurt een bouwsteen van de wijk en de wijk een bouwsteen van de stad. Elke wijk beschikt over zijn eigen voorzieningen als winkels, een kerk en een buurtcentrum, waardoor hij een autonome eenheid binnen de stad is. Bovendien bestaat de wijk uit verschillende woningtypen, zodat de bewoners al hun levensfasen binnen de wijk kunnen doorlopen. De voorzieningen zijn gecentreerd rond een punt in de buurt. De wijkgedachte gaat uit van de idee dat gemeenschapsvorming een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van individuen.(5)

De overheid stelde zich in de bestemming van de wooneenheden nogal sturend op. Zo werd vaak van tevoren bepaald voor welke doelgroep de woningen gebouwd zouden worden. De bewoners werden dan op grote schaal in categorieën ingedeeld; gezinnen, studenten, bejaarden, verpleegsters, vrijgezellen en zogenaamde asociale. De woningen werden op maat voor hen ontworpen. In de wijk kon men ook voor specifieke categorieën voorzieningen vinden zoals een consultatiebureau of een bejaardentehuis.

Architectuur

De architectuur van de naoorlogse woonwijken heeft haar wortels in de denkbeelden die zich voor de oorlog al hadden ontwikkeld. Enerzijds was er de traditionalistische stroming, met name vertegenwoordigd door de Delftse school

met als toonaangevende architect en theoreticus M.J. Granpré Molière en anderzijds waren er de progressieve architecten van het moderne Nieuwe Bouwen. Deze laatsten streefden naar de toepassing van rationele methoden en industriële materialen, waardoor lichte constructies werden verkregen. Ze wilden goedkoop en doelmatig bouwen. Daarbij was uiteraard geen plaats voor ornamentiek. De ramen moesten groot zijn omdat licht en frisse lucht goed is voor de gezondheid van de bewoners. Het Nieuwe Bouwen werd onder andere vertegenwoordigd door de architectenvereniging 'De 8 en Opbouw'. Zij stelde een Zonnecommissie in die overigens tevergeefs probeerde aan te tonen dat zonlicht een positieve invloed had op de gezondheid.(6)

De architectuur van Granpré Molière wordt gekenmerkt door het gebruik van rode baksteen, steile zadeldaken en kleine ramen. De afzonderlijke huizen zijn te onderscheiden door hun voordeuren, schoorstenen en dakkapellen. De straatjes zijn schilderachtig en voorzien van veel groen. Granpré Molière wilde zijn architectuur laten aansluiten bij de kenmerken van het Nederlandse landschap; het vlakke land met water en wilgen, schoorstenen, gekartelde topgevels en opengewerkte torenspitsen. De moderne bouwkunst ontkende dit alles naar zijn mening, omdat het immers tot de essentie van architectuur wilde doordringen. Volgens Granpré Molière, die steeds streefde naar het schone in de bouwkunst, leverde die oorspronkelijkheid slechts eentonigheid en verveling op.(7) Een ontwerp moest niet alleen aan functionele en technische maar ook aan artistieke eisen voldoen. Daarin stond hij tegenover het Nieuwe Bouwen. Het Tuindorp Vreewijk in Rotterdam en ook de dorpen in de Wieringermeerpolder, waarvan Granpré Molière zowel het architectonische als het stedenbouwkundige ontwerp maakte, zijn typische voorbeelden van de traditionalistische, dorpse architectuur die hij voorstond. Hij streefde er naar een eenvoudige, verzorgde vormgeving zonder versiering. Doordat het onderhouden van de woningen te duur was, werden ze zo licht mogelijk uitgevoerd; met lage muren en een hoge kap.

Na de oorlog zou de scheiding tussen traditionalisten en modernen kleiner worden. Zo werden er soms woningen gebouwd met een systeembouw constructie en een buitenkant van baksteen. In deze laatste vorm werd de betonnen constructie aan de buitenkant soms wel zichtbaar gelaten. Dit compromis tussen de stijl van het Nieuwe Bouwen en die van de Traditionalisten wordt het *Shake Hands*-principe genoemd. Toch kun je zeggen dat de vroeg-naoorlogse bouwkunst gekenmerkt wordt door bakstenen



Woningen aan de Kerkstraat in Slootdorp, naar ontwerp van Granpré Molière. Dit is een van de dorpen in de Wieringermeerpolder die na de drooglegging in 1930 onder leiding van Granpré Molière, als esthetisch adviseur voor de bebouwing, werd ingericht.

gevels, terwijl vanaf de jaren zestig steeds meer systeembouw met betonnen delen werd toegepast. Ook werd vanaf de jaren zestig veel hoger gebouwd en namen de galerijflats het over van de portiekwoningen.

De naoorlogse architectuur wordt over het algemeen gezien als een eenvoudige, sobere architectuur. Een bouwblok is vaak niet meer dan een aaneenschakeling van identieke woningen. Er is geen variatie meer door middel van afwijkende kopwoningen, hoekwoningen of poortwoningen. Waar bij de systeembouw van de jaren zestig de detaillering bijna volledig werd weggelaten vanwege de voorgefabriceerde

bouwelementen, was in de vroeg-naoorlogse bakstenen bouw echter nog sprake van enige detaillering, vaak in de vorm van een robuust metselverband in de borstwering onder het raam of op het balkon. Ook de omlijstingen van deuren en ramen werd wel in een afwijkend materiaal of metselverband uitgevoerd. De vensters die trappenhuizen of badkamers van licht voorzien, werden in een bijzondere vorm gemaakt. Dit soort accentuering van bijvoorbeeld portieken en balkons zorgt voor ritmiek in de gevel. Wie goed kijkt, ziet dat er een grote verscheidenheid voorkomt tussen verschillende bouwblokken.

2. Naoorlogse uitbreiding in Utrecht

Wederopbouw en woningnood in Utrecht

Hoewel in Utrecht relatief weinig woningen zijn vernield tijdens de oorlog, was het woningtekort er zeer groot. In de oorlogsjaren zijn slechts 14 woningen gebouwd terwijl in 1947 bijna 6000 gezinnen op een woning wachtten.⁽⁸⁾ In het kader van het urgentieprogramma had de gemeente Utrecht tijdens de oorlog 900 woningen toegewezen gekregen die in het eerste jaar na de oorlog gebouwd zouden moeten worden. Voor die tijd moesten de plannen voor die woningbouw dus al gereed zijn. Door een gebrek aan bouwmaterialen kwam van die plannen echter niets terecht. In de oorlog waren de bouwmaterialen door de Duitsers gevorderd en nieuw materiaal kon, onder meer door een gebrek aan kolen, niet gemaakt worden. De kleine voorraad die er nog was, werd allereerst gebruikt voor het herstel van beschadigde panden. Het aantal te bouwen woningen werd dan ook teruggebracht op 42 en met de bouw kon niet eerder beginnen worden dan in oktober 1946. De eerste woningen kwamen tot stand aan en nabij de Vijgeboomstraat in Pijlsweerd.

In de jaren die volgden, groeiden de woningcontingenten snel. Dit was ook wel nodig want de gemeente liep bij het bestrijden van de woningnood steeds achter de feiten aan. Er moest in korte tijd veel gebouwd worden. Toch wilde de gemeente Utrecht, net als andere gemeenten in Nederland, dit in eerste instantie nog niet overlaten aan woningcorporaties. Het bleef bovendien nog een lange tijd gebruikelijk dat de woningen door de gemeente gebouwd werden en na gereedkomen aan een woningcorporatie in eigendom of beheer werden overgedragen. Door particulieren werd wel gebouwd met financiële hulp van rijkswegen op grond van de Financieringsregeling 1947.

De grenswijziging van 1954

Een vergroting van de oppervlakte van de stad was noodzakelijk om tegemoet te komen aan de behoefte aan woonruimte en terreinen voor

handel en nijverheid. Bovendien had een aantal van de omliggende gemeenten al nieuwe wijken tegen de stad aangebouwd waardoor de bewoners afhankelijk werden van de stedelijke voorzieningen. In de andere grote steden had een dergelijke grenswijziging zich al meerdere malen voorgedaan maar Utrecht en de omliggende gemeenten konden het niet eens worden over de exacte ligging van de nieuwe grens. Nadat de plannen in 1948 nog eens aan de orde werden gesteld, laaide de discussie hoog op tot op landelijk niveau. Uiteindelijk werd een nieuwe grens vastgesteld die ervoor zorgde dat de oppervlakte van Utrecht in één keer verdubbeld werd. Deze grenswijziging trad op 1 januari 1954 in werking.

Om de woningnood toch enigszins te bestrijden, was de gemeente, voordat de grenswijziging had plaatsgevonden, echter genoodzaakt om de 'overgebleven stukken' in de stad te bebouwen. Na de oorlog kon in 1946 met de bouw van 42 woningen in het noorden van Pijlsweerd worden begonnen. In 1948 kwam vervolgens in het westelijke deel van Pijlsweerd nog meer woningbouw tot stand en in 1951 werd ten westen van de Thomas A. Kempisweg en de Spinozaweg een klein wijkje opgezet van hoogbouw in stroken. In 1952 kwam een deel van de uitbreiding Lauwerecht tot stand en in 1953 en 1954 volgden ook het inmiddels gewijzigde uitbreidingsplan Pijlsweerd, de Halve Maan en de invullingen in Majellapark en Krommerijn.

Voor de aanleg van de nieuwe, uitgestrekte wijken op het in 1954 verworven grondgebied was in 1950 reeds de Dienst Stadsontwikkeling opgericht. Deze dienst presenteerde in 1954 het structuurplan aan de hand waarvan de stedelijke ontwikkeling zou plaatshebben. Het plan bepaalde onder meer dat het verkeer in grote stromen om de woonwijken heen zou worden geleid. De eerste nieuwe woonwijk, Hoograven, werd vanaf 1954 gebouwd. Daarop volgde vanaf 1957 Kanaleneiland en vanaf 1959 Overvecht. In deze wijken werd voor het eerst op grote schaal de moderne bouwkunst toegepast. Zo werd in Kanaleneiland veel gebruik gemaakt van geprefabriceerde elementen en werd echte hoogbouw afgewisseld met laagbouw.

3. De uitbreiding Pijlsweerd

De eerste woningbouw na de oorlog

Het gebied waar na de oorlog de uitbreiding Pijlsweerd zou plaatsvinden, had eeuwenlang een agrarische functie: aanvankelijk hooggelegen bouwland, later weiland tot halverwege de negentiende eeuw. Daarna werd het in gebruik

te bouwen en het overige deel aan particuliere bouwers over te laten. Voor die 200 woningen koos ze de woningbouw in het uitbreidingsplan Pijlsweerd.

Na de oorlog mochten in verband met het gebrek aan bouw materiaal en arbeidskracht in 1946 aanvankelijk niet meer dan 42 woningen uit dit plan gebouwd worden. Het waren de eengezinswoningen op het terrein tussen de Vijgeboomstraat, Elsstraat, Larixstraat en Rietstraat.



Verticale luchtfoto van een deel van het gebied Pijlsweerd, 1939.

genomen als hoveniersgebied. De Oude Pijlsweerdstraat, die vroeger naar het huis Pijlsweerd leidde, en de spoorlijn richting Amersfoort doorkruisten het gebied.

Toen voor de oorlog de groei van de bevolking op de stad Utrecht drukte maar de stadsgrenzen nog altijd niet gewijzigd werden, koos de gemeente de hoveniersgebieden binnen de grenzen uit voor de bouw van nieuwe woningen. Voor Pijlsweerd werd door de gemeente en verschillende architecten een uitbreidingsplan ontwikkeld waarvoor in 1941 krediet werd verleend. De Oudenoord en de David van Mollemstraat werden aangelegd maar door de Tweede Wereldoorlog liet de uitvoering van het grootste gedeelte van de woningbouw op zich wachten. Het plan kwam weer van pas toen de gemeente in opdracht van de rijksoverheid tijdens de oorlog een urgentieplan voor de bouw van 900 woningen moest opstellen. Zij koos ervoor om van de 900 toegewezen woningen er 200 zelf



De woningen aan en nabij de Meloenstraat van de architect J. van Laren. De tekening is gemaakt door N.D. Imberg.

Het was een sobere versie van het oorspronkelijke ontwerp van de Dienst van Gemeentewerken, dat wel aan de eisen van de tijd was aangepast. Dat geldt waarschijnlijk ook voor de woningen die in 1947 aan en nabij de Meloenstraat gebouwd werden en die ontworpen waren door de architect J. van Laren en voor de woningen van architect J. le Clercq uit 1948 op het terrein tussen de Zilvergeldstraat en de Balkstraat. De

overige woningen uit dit plan werden gebouwd aan en nabij de Hovenierstraat.

Langs de Oudenoord kwam al voor de oorlog een ontwikkeling van kantoorgebouwen tot stand. Deze ontwikkeling, die ook na de oorlog nog decennia lang voortduurde, staat voor een groot deel los van de woningbouwplannen na de oorlog.

Bouwsystemen en -typen

Reeds voor de oorlog werd er begonnen met onderzoek naar nieuwe bouwsystemen die het bouwproces goedkoper en eenvoudiger zouden maken. De woningnood en het gebrek aan materiaal en arbeidskracht maakte de vraag naar nieuwe systemen na de oorlog des te dringender. Voor de vaststelling van de contingenten telden montagewoningen dan ook maar voor driekwart mee.

In de uitbreiding Pijlsweerd werd van nieuwe systemen gebruik gemaakt. Zo werd in 1948 begonnen met de bouw van 98 montagewoningen aan de Kershoflaan van het type R.S. dat ontwikkeld was door Bredero's Bouwbedrijf. Bovendien had de adjunct-hoofdinspecteur van de gemeentelijke Bouw- en Woningdienst N.D. Imberg een systeem ontwikkeld waarbij de fundering en de binnenmuren uit betonnen stenen of blokken met een poreuze deklaag bestonden. In 1949 werden aan de Tuinbouwstraat als proef tien eengezinswoningen gebouwd. Er zouden nog veel woningen met dit systeem volgen.

Naast deze nieuwe technieken kwamen er ook bijzondere woningtypen in Pijlsweerd voor. Zo zijn er bijvoorbeeld in de Burgjeslaan duplexwoningen gebouwd, woningen die tijdelijk in twee kleinere deelwoningen waren onderverdeeld. Hoewel het de bedoeling was dat de deelwoningen uiteindelijk samen werden gevoegd tot een grotere woning is dat in de Burgjeslaan nooit gebeurd. De gestapelde bouw van drie verdieping werd veelal gebouwd in het type “twee-

op-een”, waarbij steeds twee woningen van twee verdiepingen op een enkele woning op de begane grond zijn gebouwd.

Het was gebruikelijk dat de ontwerpen ter goedkeuring werden voorgelegd aan de gemeentelijke schoonheidscommissie. Bij de uitbreiding Pijlsweerd was dit echter niet het geval. Dit project stond onder supervisie van ir. G.W. van Heukelom die overigens zelf voorzitter van de commissie was. Het was bij dergelijke naoorlogse uitbreidingen in veel steden gebruikelijk dat alle plannen werden voorgelegd aan een supervisor. Omdat hij het contact onderhield tussen de stedenbouwkundige ontwerper en de architecten kon hij erop toezien dat de verschillende ontwerpen op elkaar aansloten en dat eenheid in de uitbreiding bewaard bleef. De supervisor droeg zelf overigens geen ontwerp bij aan de te bouwen uitbreiding. Het omzeilen van de schoonheidscommissie zorgde voor een kortere vergunningsprocedure. Een oordeel van de schoonheidscommissie zou alleen maar oponthoud geven en aanleiding tot verwarring. Particuliere plannen in Pijlsweerd werden overigens wel gewoon aan de schoonheidscommissie voorgelegd.⁽⁹⁾

Het uitbreidingsplan Pijlsweerd was reeds voor de oorlog ontwikkeld. Bij het plan hoorden bebouwingsvoorschriften waar een ontwerp van woningen voor het plan aan diende te beantwoorden. Toen de bebouwing van Pijlsweerd na de oorlog steeds meer op gang kwam, bleek dat nieuwe ontwerpen vaak niet aan de voorschriften voldeden. Zo week de dakhelling meer dan eens af van de norm van 40° tot 45°. Ook de minimale gevelbreedte van 5 m leverde soms problemen op. De voorschriften zijn dan ook in korte tijd meerdere malen herzien. Van een uitbreidingsplan kon overigens op grond van artikel 20 van de Wederopbouwwet tijdelijk worden afgeweken.

Maquette van het uitbreidingsplan Pijlsweerd, 1933.





Gezicht op de voorgevel van de batterijenfabriek Herberhold aan de Balkstraat, vanaf de hoek van de Houtstraat.

In de eerste jaren na de oorlog werd er dus voornamelijk laagbouw tot stand gebracht. Er kan grofweg gezegd worden dat de eengezinswoningen van hetzelfde ontwerp steeds bij elkaar werden gebouwd. Zo ontstonden kleine buurtjes van woningrijtjes van hetzelfde ontwerp. De buurt aan en nabij de Zilvergeldstraat is daarvan een goed voorbeeld. Vanaf 1950 werden er meer gestapelde woningen gebouwd. Deze hoogbouw, die niet meer dan vier verdiepingen bevatte, werd voor het grootste langs de belangrijke verkeersaders geplaatst: de Ahornstraat, de Omloop, de Oudenoord en de David van Mollemstraat. Het terrein tussen de David van Mollemstraat en het spoor werd echter ook bebouwd met hoogbouw. Alleen de flat aan de Oudenoord, aan de rand van het Noordsepark kan met zeven verdiepingen tot de echte hoogbouw gerekend worden.

Doelgroepen

Verreweg het grootste aantal woningen in Pijlswaerd is oorspronkelijk bedoeld voor gezinnen. Deze woningen bevatten alle meer dan een slaapkamer. Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat vanwege de grote woningschaarste er soms nog iemand bij een gezin inwoonde, zoals een alleenstaand familielid. Aan de Kokkenhoflaan, de Ahornstraat (inmiddels afgebroken), de Burgjeslaan en bij de Hoogstraat werden duplexwoningen gebouwd. Deze waren over het algemeen bedoeld voor jonge stellen en alleenstaanden; zodra er sprake was van gezinsuitbreiding, kon men eventueel twee deelwoningen samenvoegen. Voor alleenstaanden en vrijgezellen in het bijzonder is de bovengenoemde flat van zeven verdiepingen aan

de Oudenoord gebouwd. Dit gebouw werd in de volksmond dan ook de Hunkerbunker genoemd. Opvallend is dat voor bejaarden als doelgroep geen woningen zijn gebouwd, althans niet als zodanig zijn benoemd.

Er werden niet alleen woningen in opdracht van de gemeente gebouwd. Er waren ook particuliere opdrachtgevers, met name bedrijven die voor hun personeel woningen lieten bouwen. Zo werden er aan de Meloestraat tien woningen gebouwd in opdracht van de machinefabriek 'Hoogelande' van Pannevis en zoon in Ondiep en aan de David van Mollemstraat een blok voor het personeelsfonds van de batterijenfabriek Herberhold aan de Balkstraat. De woningen van de architect Duyff aan de Oudenoord waren in 1942 reeds gebouwd in opdracht van personeelsfondsen van de N.V. Philips Gloeilampenfabriek te Eindhoven. Ook werd er in opdracht van woningbouwverenigingen gebouwd: de Arbeiderswoningbouwvereniging 'Utrecht' (Kokkenhoflaan en David van Mollemstraat) en de Woningbouwvereniging van de Utrechtse Christelijke Besturenbond (Ahornstraat).

Een bijzondere doelgroep wordt gevormd door de 'asocialen', gezinnen die naast materiele ook vaak psychische en sociale problemen hadden. Voor de oorlog was het reeds de praktijk om voor hen speciale wooncomplexen op te richten. Omdat deze gezinnen vaak overlast veroorzaakten, was het wenselijk dat zij gescheiden woonden van hun stadsgenoten en dat ze onder politieel toezicht werden gesteld. Het was de bedoeling dat ze uiteindelijk weer terugkeerden naar de maatschappij. Omdat er regelma-

tig hoog oplopende ruzies tussen de bewoners voorkwamen, werden deze complexen berucht. Aan het Houtplein, ten noorden van de Zilvergeldstraat was al voor de oorlog een wooncomplex voor asociale gebouwd. In 1948 werd achter de Hoogstraat het complex met de naam Anthonieplein aangelegd. De opzichterswoning met op de begane grond ook een badhuis staat nog altijd aan de Loevenhoutse Dijk, de rest van het complex is afgebroken en vervangen door nieuwbouw met een normale woonfunctie.

veertig werden de complexen bij de Meloensstraat, de Zilvergeldstraat en de Boomgaardlaan gebouwd. De architectuur van deze kleine eengezinswoningen is traditionalistisch maar er zijn geen erkers meer te vinden. Opvallend is dat binnen die complexen de woningen vrijwel gelijk zijn aan elkaar. Bovendien is er aandacht besteed aan het ontwerp van schuurtjes, en teraanscheidingen in de vorm van lage, bakstenen muurtjes met hekjes.

In de jaren vijftig versoberde de architectuur

Het Anthonieplein met op de achtergrond de opzichterswoning, 1948-1953.



Architectuur

Doordat de bebouwing in Pijlsweerd in de loop van ongeveer 25 jaar tot stand is gebracht, wordt de architectuur gekenmerkt door veelzijdigheid. De gebouwen die tijdens de oorlog zijn gebouwd hebben duidelijk een ander aanzicht dan die uit de jaren zestig. Zo zijn de gebouwen van de architect W. Duyff aan de Oudenoord rijk gedecoreerd. Dit is te zien aan de geveltrappen, de erkers, de smalle vensters in het trappenhuis en de hoekwoningen die wat achter de rooilijn liggen. De erkers zijn ook terug te vinden bij de woningen aan de Stroomstraat en de Huurweerstraat. De architectuur is traditionalistisch; er is gebruik gemaakt van kleine vensters, baksteen en een steil hellend zadeldak. Deze traditionalistische architectuur werd in Pijlsweerd na de oorlog voortgezet, zij het in een versoberde vorm. Aan het einde van de jaren

nog verder. Er werden in Pijlsweerd voornamelijk gebouwen met vier verdiepingen gebouwd, waarbij de detaillering in de gevel voornamelijk bereikt werd door variatie in de vorm van de vensters. Verder werd er nog steeds gebruik gemaakt van de traditionalistische vormen, zoals het zadeldak en de bakstenen gevel. Bij sommige gebouwen zijn de vensters echter groter, zoals bij de flats aan de Kokkenhoflaan. Deze tamelijk hoge gebouwen bevinden zich met name langs de belangrijke verkeersaders, zoals de Oudenoord, de Omloop en de David van Mollemstraat.

Over het algemeen kan gezegd worden dat de naoorlogse bebouwing in Pijlsweerd volgens het 'shake-hands' principe is ontworpen. De invloeden van het Nieuwe Bouwen zijn in Pijlsweerd niet zo zeer zichtbaar in het materiaalgebruik of in de gevels maar wel in het gebruik van nieuwe

bouwsystemen, die het bouwproces eenvoudiger en korter maakten. Het enige gebouw waar zowel traditionalistische als moderne invloeden ook aan de buitenkant zichtbaar zijn, is de vrijgezellenflat aan de Oudenoord, dat voorzien is van galerijen en een plat dak. In de gevel is een combinatie te zien van decoratieve vensters met een bijzondere roedenverdeling enerzijds en een groot leeg muuroppervlak in de lifttoren anderzijds.

De variatie in de architectuur van Pijlsweerd wordt niet alleen veroorzaakt door de lange periode waarin de wijk tot stand kwam maar ook door het grote aantal architecten dat hieraan heeft bijgedragen. Waar in andere wijken, zoals Lauwerecht, een groot deel door de gemeentelijke Bouw- en Woningdienst ontworpen is, zijn in Pijlsweerd veruit de meeste gebouwen door architecten ontworpen die niet in dienst van de gemeente waren.

Een bijzondere eigenschap van de wijk Pijlsweerd is dat ze in haar veelzijdigheid de omstandigheden laat zien waarin Nederland verkeerde gedurende de lange bouwperiode van de wijk. Met de uitvoering van het Uitbreidingsplan Pijlsweerd werd al voor de oorlog begonnen. Ook tijdens de oorlog werden nog woningen gebouwd, totdat in 1942 de algehele bouwstop werd afgekondigd, waardoor in onder meer de Larixstraat de woningrijen niet konden worden afgemaakt. Na de oorlog werden de rijen weliswaar voltooid maar het verschil tussen de oude en nieuwe woningen is duidelijk zichtbaar. En dat komt niet alleen door de gevelsteen met het jaar 1946 die deze kort na de oorlog gebouwde huizen dragen. Blijkbaar wilde de gemeente duidelijk laten zien dat ze aan de weg timmerde in een tijd waarin de woningnood een enorme

omvang had aangenomen. Om zo snel mogelijk veel woningen te kunnen bouwen, werden er door zowel de gemeente als door bouwondernemingen bouwsystemen ontwikkeld, die het bouwproces eenvoudiger maakten. Zo zijn in 1949 in de Tuinbouwstraat proefwoningen gebouwd met het bouwsysteem dat door de Bouw- en Woningdienst was ontworpen en zijn aan en nabij de Boomgaardlaan woningen gebouwd met een bouwsysteem, dat ontworpen was door Bredero's Bouwbedrijf. In zekere zin is ook het kantoorgebouw van Concordia aan de Oudenoord indirect een uitdrukking van de gevolgen van de oorlogsomstandigheden. Tijdens de oorlog groeide de vraag naar levensverzekeringen zo sterk, dat Concordia kon uitgroeien tot een bloeiende levensverzekeringsmaatschappij, wat tot uitdrukking komt in het fraaie kantoorgebouw, dat in 1953 werd gebouwd.

De architecten

In tegenstelling tot de naoorlogse wijk Lauwerecht, waar de woningbouw vrijwel geheel door de Bouw- en Woningdienst van de gemeente Utrecht is ontworpen, hebben zo'n twintig verschillende architecten bijgedragen aan de architectuur van Pijlsweerd. Enkel genoten landelijke bekendheid, zoals de architecten E.H. en H.I. Kraaijvanger die het gebouw voor de Levensverzekeringsmaatschappij Concordia hebben ontworpen en G.W. van Heukelom, de supervisor van het uitbreidingsplan Pijlsweerd. Het bureau van de gebroeders Kraaijvanger heeft in Utrecht niet alleen Concordia gebouwd maar ook het belendende gebouw Huis van de Arbeid en in 1955 de flats aan de Karel Doormanlaan. Bouwden de Kraaijvangers voor de oorlog nog



Gezicht op de Oudenoord vanuit het zuiden omstreeks 1951-1953. Rechts de woningen van de architect Duyff, links het Huis van de Arbeid, ontworpen door het bureau Kraaijvanger.

voornamelijk in baksteen, bij de wederopbouw van Rotterdam werd hun bouwstijl modern en gingen zij veel beton toepassen.⁽¹⁰⁾ De gebroeders Kraaijvanger hebben hun stempel gedrukt op het naoorlogse Rotterdam, Evert als Wethouder van Wederopbouw en Herman via de werkgroep Opbouw Rotterdam.

De supervisor van het uitbreidingsplan Pijlsweerd, G.W. van Heukelom, had bekendheid gekregen met zijn werk voor de spoorwegen. Hij heeft onder andere het station in Maastricht ontworpen, de overkapping van het Utrechtse Centraal Station, maar ook het Derde Administratiegebouw van de NS in Utrecht, de 'Inkt-pot'. In de vormgeving door Van Heukelom is te zien dat hij bewondering had voor H.P. Berlage en W.M. Dudok. Zijn gebouwen zijn eenvoudig maar monumentaal. Hij had een duidelijke voorkeur voor baksteen. Met de moderneren, zoals Gerrit Rietveld, had hij niet zo veel op. In 1947 ontving Van Heukelom een eremedaille van de Utrechtse burgemeester Ter Pelwijk.⁽¹¹⁾

Het architectenbureau, dat Zeeger Gulden door de tijd heen met verschillende compagnons heeft gevormd, heeft een grote bijdrage geleverd aan de sociale woningbouw in Utrecht. Gulden begon zijn bureau in Amsterdam rond 1909 met Melle Geldmaker. Zij hebben de woningen aan en nabij de Van Egmondkade en een groot woningcomplex in Rivierenwijk ontworpen.

In 1930 overleed Geldmaker. Het duurde nog tot na de oorlog tot Gulden ging samen werken met I. Blomhert met behoud van hun afzonderlijke bureaus. Zij hebben de Woningen aan de Kokkenhoflaan en de David van Mollemstraat ontworpen. Toen Blomhert in 1952 overleed, ging Gulden verder met een werknemer van Blomhert, Ger Husslage. Zij hebben niet alleen het ontwerp geleverd van de woningen aan de Enthofstraat maar ook voor een woningcomplex in het uitbreidingsplan Nieuw Zuilen II.⁽¹²⁾

Naast hun bijdrage aan de wijk Pijlsweerd hebben de architecten J.J.L. Caarls, W. Duyff jr., P. Van der Wart, J.C. de Haas en H. van Overhagen ook in andere delen van de stad gebouwen ontworpen. Zo heeft Caarls voor de oorlog veel woningen ontworpen voor Oog in Al en zijn de flats aan de Wagenaarkade in de Halve Maan van een ontwerp van De Haas. Van Overhagen is een van de architecten die de bebouwing in Kanaleneiland ontworpen hebben.

Voor veel woningen in Pijlsweerd is niet te bepalen wie de architect precies is; het ontwerp is afkomstig van de Bouw- en Woningdienst, voorheen de Dienst Gemeentewerken. Op de bouwtekening wordt in dat geval geen naam genoemd van degene het gebouw ontworpen heeft. Er waren bovendien altijd meerdere architecten werkzaam bij de Bouw- en Woningdienst.

4. Inventarisatie Pijlsweerd

Waardebepaling

Hoewel in de naoorlogse wijken de rol van het stedenbouwkundige ontwerp minstens zo groot is als die van de architectuur, zal hier slechts de architectuurhistorische waarde van de gebouwen behandeld worden. Die waarde wordt gebaseerd op vier verschillende aspecten, namelijk architectuur, typologie, gaafheid en bijzonderheden.

Architectuur

Enerzijds speelt de esthetische kant van de architectuur een rol. De gevel van een gebouw kan bijvoorbeeld zeer geslaagd zijn doordat er een goede opbouw of ritmiek aanwezig is of omdat er gebruik is gemaakt van fraaie detaillering of bijzonder materiaal. Anderzijds komt de vraag aan de orde in hoeverre de gebouwen de destijds heersende ideeën en theorieën over architectuur weergeven. Gebouwen kunnen daar enerzijds een typerend voorbeeld van zijn of er anderzijds juist een uitzondering op vormen.

Typologie

Een bijzondere typologie draagt bij aan een hoge waardering. Sommige typologieën, zoals een bejaardentehuis, komen niet vaak voor in wijk.

Gaafheid

Ook de gaafheid speelt een rol bij de beoordeling van de architectuurhistorische waarde van een gebouw. In veel gevallen heeft er nog geen grondige renovatie plaatsgevonden maar ter bevordering van het wooncomfort zijn vaak wel kleine ingrepen gepleegd, zoals het aanbrengen van nieuwe ingangspartijen in hoogbouw of het vervangen van kozijnen.

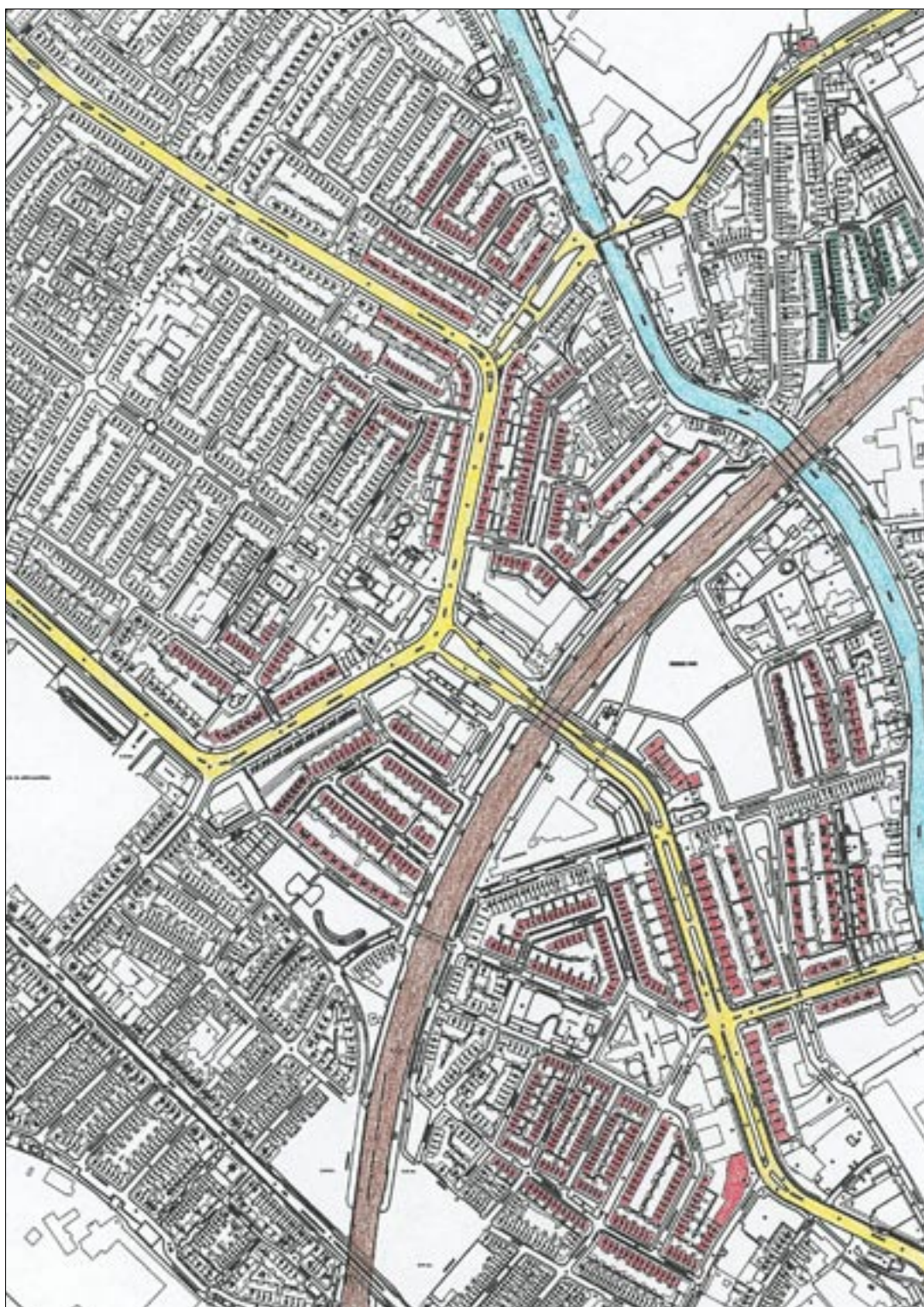
Bijzonderheden

Er kunnen aspecten een rol spelen die bij de bovengenoemde punten niet aan de orde komen, zoals de toepassing van een bouwsysteem of bijvoorbeeld de aanwezigheid van centrale verwarming. Beide zijn vrij zeldzaam in de eerste jaren na de oorlog.

Bij deze vier aspecten afzonderlijk speelt zeldzaamheid steeds een belangrijke rol. Zo kan ornamentiek zorgen voor bijzondere architectuur, omdat het bij geen van de andere gebouwen voorkomt. Ook kan een gebouw binnen de wijk zeldzaam zijn in zijn gaafheid.

De waardering wordt in drie niveaus ingedeeld: laag, gemiddeld en hoog. De indeling van een gebouw bij een van die waarderingsniveaus gebeurt al naar gelang de 'score' op de bovengenoemde punten, waardoor die waardering zo veel mogelijk geobjectiveerd wordt. Uiteindelijk zal de waardering op een kaart van de wijk worden uitgezet.

*De wijk Pijlsweerd met
in rood de geïnventari-
seerde bouwkunst.*



Ahornstraat 2-12

20 flatwoningen aan de noordzijde van de Ahornstraat

architect: P.J. Koster uit Zeist

Opdrachtgever: Woningbouwvereniging van de Utrechtse Christelijke Besturenbond

Bouwjaar: 1953 (ontwerp uit 1950)

Omschrijving

De flat bevat 18 woningen die per zes ontsloten worden door een trappenhuis met een gesloten portiek. Op de hoek met de Royaards van der Hamkade is een gedeelte dat enkele meters achter de gevellijn van het genoemde blok ligt. Het bestaat uit twee gestapelde woningen in twee bouwlagen met een zadeldak. Er is een aantal schuurtjes aan vast gebouwd.

De gevels van de flat zijn opgetrokken uit blonde baksteen van hardgrauw. Het trasraam is echter van donkerkleurige klinkers. Het dak is bedekt met rode verbeterde hollandse pannen en heeft een helling van 30°.

De trappenhuisen zijn voorzien van fraai vormgegeven vensters. In de kopgevels van het hoogste gedeelte is een ruitvormige versiering aangebracht van een baksteen in een afwijkende kleur.

In de aanvraag van de bouwvergunning is te lezen dat die loggia's niet voorzien in de door de bebouwingsvoorschriften voorgeschreven lichtinval van minimaal 1/8 van het vloeroppervlak.

Blijkbaar leverde dat geen probleem op.

De flatwoningen bevatten alle een hoofdwoonvertrek, drie slaapkamers, een keuken met een balkon, een wc en een douchecel. Bovendien hoort er bij een elke woning een schuurtje in de achtertuin.

Bijzonderheden

Deze flat is gebouwd volgens het systeem Imberg. Dit betekent dat de binnenmuren, de scheidingswanden en de buitenmuren zijn opgebouwd uit betonnen bouwstenen. De gevel is vervolgens voorzien van een bakstenen laag.

Oorspronkelijkheid

Hoewel de oorspronkelijke roedenverdeling in de vensters is verwijderd, is deze flat nog redelijk gaaf.

Waardering: hoog

Door de fraaie vensters van het trappenhuis en de detaillering in het metselwerk van de kopgevels kan de architectuur geslaagd genoemd worden. De plaatsing van de lagere aanbouw achter de rooilijn draagt hiertoe bij. Samen met de gaafheid en de het gebruik van het Imberg-systeem zorgt de architectuur voor een hoge waardering.

Bronnen

Dossier 1910-1945 nr. 0225

Verslag van de Gemeente Utrecht, 1950



Ahornstraat 14-28

24 woningen

Architect: vermoedelijk P.J. Koster uit Zeist

Opdrachtgever: niet bekend

Bouwjaar: vermoedelijk rond 1953

Omschrijving

Deze portiekflat bestaat net als de naastgelegen flat uit drie woonlagen onder een steil zadeldak. De gevels zijn opgetrokken uit baksteen en het dak is bedekt met rode dakpannen.

Over deze woningen is weinig bekend. Het is aannemelijk dat ze ontworpen zijn door de architect die ook het blok Ahornstraat 2-12 ontworpen heeft, aangezien de detaillering van beide gebouwen sterk overeenkomt, zoals bijvoorbeeld bij de vensters boven de portieken. De stalen balustrades van de loggia's komen overeen met die van de inmiddels afgebroken flats aan de zuidzijde van de Ahornstraat en die ook ontworpen waren door Koster. Toch wordt deze flat niet genoemd bij de plannen voor de bouw van de overige flats aan de Ahornstraat.

De architectuur van deze woningen is eenvoud-

dig maar toch fraai door de rijkversierde vensters boven de portieken en de loggia's, waarvan de balustrades wat uit de gevel steken.

Bijzonderheden

Indien deze woningen uit hetzelfde ontwerp afkomstig zijn als het naastgelegen blok aan de Ahornstraat, is het aannemelijk dat ook hier het Imbergsysteem is toegepast.

Oorspronkelijkheid

Er is waarschijnlijk niet veel gewijzigd aan deze flat. De vensters van sommige woningen hebben stalen kozijnen die waarschijnlijk oorspronkelijk zijn.

Waardering: gemiddeld

De woningen zijn nog redelijk gaaf en er is aandacht besteed aan de architectuur. Dit blok is echter wat soberder dan het naastgelegen blok en wordt dan ook gemiddeld gewaardeerd.

Bronnen

Het dossier van deze woningen is vooralsnog onvindbaar.



Boomgaardlaan 1-28
Kershoflaan 1-40
Burgjeslaan 1-23
Amandelstraat 47-69 en 12-24
Elsstraat 1-15 en 4-10
Vinkertlaan 1-20
Everard Zoudenbalchstraat 17-71

156 eengezinswoningen.

Architect: N.V. Bredero's Bouwbedrijf

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwjaar: 1948-1949

Omschrijving

Deze woningen zijn in twee fasen gebouwd. Als eerste zijn er in 1948 98 woningen in tien blokken aan weerszijden van de Ahornstraat gebouwd. In 1949 volgden nog 58 woningen in acht blokken aan de Everard Zoudenbalchstraat.

Boven de begane grond hebben de woningen een stijl hellend zadeldak met een dakkapel aan zowel de voorkant als de achterkant. De gevels zijn opgetrokken uit bakstenen metselwerk en de daken zijn bedekt met pannen. Bij iedere woning hoort een voortuin en een achtertuin met daarin een schuurtje. Op de begane grond bevindt zich het hoofdwoonvertrek, een kamer met de keuken, een gang met de wc en een doucheruimte. Op de verdieping onder de kap bevinden zich een grote en twee kleinere slaapkamers.

Door de bakstenen gevels met vrij kleine ramen en de steile zadeldaken is de architectuur van deze woningen duidelijk traditionalistisch te noemen. Kenmerkend zijn de schoorstenen, de deuren en dakkapellen die het blok een zekere ritmiek geven en de afzonderlijke woningen van elkaar onderscheiden.

Bijzonderheden

Bouwbedrijf N.V. Bredero heeft de woning van het type R.S. ontwikkeld. Het was de bedoeling dat het bedrijf 500 van deze woningen zou bouwen in complexen van 100, verdeeld over verschillende gemeenten. Utrecht was een van deze gemeenten maar ook in Assen zijn exact dezelfde woningen gebouwd. Aangezien het montagewoningen zijn, telden ze niet als volledige woningen mee voor het jaarlijkse bouwcontingent.

De funderingselementen (60, 40 en 30 cm breed),



Kershoflaan.



Everard Zoudenbalchstraat.

de wandelementen (10, 15 en 22,5 cm dik) en de topgevelelementen van deze woningen waren fabrikaten van Bredero's Bouwbedrijf. Bredero had deze standaard bouwelementen van ongewapend sintelbeton ontwikkeld voor het type R.S..

Oorspronkelijkheid

Door renovatie is het aanzicht van de woningen enigszins veranderd. De vensters op de begane grond bestonden oorspronkelijk uit drie geschakelde vensters met bovenlichten. Deze zijn vervangen door grote vensters zonder roedenverdeling. Ook de deuren, die van oorsprong een klein raam hadden, zijn vervangen.

Waardering: gemiddeld

De traditionalistische architectuur van deze woningen en het gebruik van een bouwsysteem is zeer kenmerkend voor de naoorlogse jaren. Ook het gebruik van een bouwsysteem komt ten goede aan de waardering. Hieraan wordt echter afgedaan door de wijzigingen die de woningen hebben ondergaan.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 4726

Burgjeslaan 25-39 bis

8 duplexwoningen

architect: Bureau Koster en Van Overhagen

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwjaar: 1950-1951

Omschrijving

De 16 deelwoningen zijn zeer kleine 2-kamerwinkjes. Ze worden ontsloten door een gesloten trappenhuis. De helling van het zadeldak van 32° was volgens de bebouwingsvoorschriften van het uitbreidingsplan eigenlijk te klein. De 16 deelwoningen bevatten elk een woonvertrek, een slaapkamer, een keuken, een wc en een douche. De bovenwoningen hebben bovendien een zolder. Bij elke woning hoort een schuurtje met een lessenaarsdak van golfplaat.

De gevels van de woningen zijn van baksteen in hardgrauw. Het dak is bedekt met dakpannen.



Het buitenverfwerk wijkt af van de oorspronkelijke kleur die licht was en in overeenstemming met de flats aan de Laan van Engelswier. Het terrein wordt afgesloten door ligusterhagen zoals oorspronkelijk de bedoeling was.

Bijzonder is de aandacht voor detaillering. Met name de gevelstenen boven de ingangen aan de voorzijde zijn erg fraai. Het zijn afbeeldingen van spelende kinderen in beton. Dergelijk beeldhouwwerk is zeer uitzonderlijk bij woonhuizen.

De architect heeft de architectuur van dit blok aangepast aan die van het blok aan de Laan van Engelswier. Dat is onder meer te zien aan de naar voren stekende geveldelen, waarvan de baksteen een donkerder kleur heeft dan de rest van de gevel, en de gebeeldhouwde gevelstenen die ook daar te vinden zijn.

Bijzonderheden

Deze woningen zijn nog altijd duplexwoningen. Het was de bedoeling dat er door verbouwing steeds twee woningen zouden worden samengevoegd, wanneer de woningnood zou zijn opgelost. Er zouden in dit blok dan vier beneden- en vier bovenwoningen ontstaan. Dit is echter niet gebeurd.

Oorspronkelijkheid

Hoewel de kozijnen van de vensters door kunststof kozijnen zijn vervangen, doet deze wijziging niet veel af aan het aanzicht van de woningen. De voordeuren zijn nog oorspronkelijk en ook de schuurtjes zijn nog aanwezig.

Waardering: hoog

Door de bijzondere aandacht voor de architectuur en de typologie van duplexwoningen die nog altijd behouden is, worden deze woningen hoog gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 01880

Laan van Chartroise 2-48 en 7-71 Anton Geesinkstraat 16-44

(n.b.: De Anton Geesinkstraat heette destijds Omloop.)

72 woningen type twee-op-een
Architect: J. van Laren uit Hilversum
Opdrachtgever: Gemeente Utrecht
Bouwjaar: 1949-1951

Omschrijving

Dit complex bestaat uit drie gestapelde blokken:

Een blok met 5 maal 3 woningen aan de Omloop

Een blok met 11 maal 3 woningen aan de noordzijde van de Laan van Chartroise

Een blok met 8 maal 3 woningen aan de zuidzijde van de Laan van Chartroise

De blokken hebben alledrie zowel voortuinen als achtertuinen. De voortuinen zijn afgescheiden van de straat door lage muurtjes.

De gevels, de schoorstenen en de tuinmuurtjes zijn opgetrokken uit kleurige dunne metselstenen van hardgrauw in halfsteensverband. De daken zijn bedekt met rode pannen en hebben een steile helling van 40°.

De benedenwoningen hebben alle een woonkamer aan de achterzijde, 3 slaapkamers, een douche, een wc en een keuken. De bovenwoningen hebben op de begane grond een woonkamer, een keuken, een slaapkamer, een wc en een balkon over de gehele breedte van de woning en op de bovenverdieping bevinden zich nog twee slaapkamers en een douche.

In de gevels zijn aan weerszijden van de ingangspartijen kleine ruitvormige en rechthoekige vensters aangebracht. Deze vensters zorgen voor afwisseling in de gevels en zorgen ervoor dat de verschillende woningen gemakkelijker van elkaar worden onderscheiden.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

De kozijnen zijn zichtbaar vervangen door kunststof kozijnen. Bij de woningen aan de oostelijke zijde van de Laan van Chartroise en die aan de Anton Geesinkstraat zijn de kleine ornamentele vensters vervangen door normale vensters. Dit doet sterk af aan de ritmiek in de

gevels. De verschillende woningen zijn nu in de gevels moeilijker van elkaar te onderscheiden en de gevels zijn er rommeliger door geworden.

Waardering: gemiddeld

Er is aandacht besteed aan de architectuur en de typologie van deze woningen. De ingrijpende renovatie van de vensters heeft het aanzicht van de gevels echter veranderd. Deze woningen worden gemiddeld gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 3167



Laan van Chartroise, oostzijde.



Anton Geesinkstraat.



Laan van Chartroise, westzijde.

*Engelen van Pijlsweerd-
straat.*

Engelen van Pijlsweert- straat 1-17 bis^A en 2-18 bis^A Schouwwateringstraat 1-9 bis^A en 2-18 bis^A

(n.b.: Engelen van Pijlsweertstraat heette destijds Zijdebalestraat)

96 woningen van het type twee-op-een:
Architect: Gemeentelijke Bouw- en Woning-
dienst

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwjaar: 1950

Schouwwateringstraat.

Omschrijving

De woningen aan de Engelen van Pijlsweertstraat zijn gebouwd in 5 blokken. Ze vormen een onderdeel van het plan voor de bouw van de woningen aan de Willem Hedastraat en de Petemoederslaan en komen ook met deze overeen met het verschil dat ze drie in plaats van twee woonlagen hebben met daarboven een kap zonder dakkapellen. Dat betekent dat de vertrekken op de derde verdieping ruimer zijn, omdat ze niet worden beperkt door het zadeldak. Onder de kap bevindt zich een vliering.

Al snel werd ook in de Schouwwateringstraat een aantal blokken van dit ontwerp gebouwd. De 41 woningen zijn hetzelfde als die aan de Willem Hedastraat en de Petemoederslaan maar het Imbergsysteem is achterwege gelaten.

De gevels van de woningen zijn opgetrokken uit bakstenen van miskeurig grijs hardgrauw, terwijl de binnenmuren opgebouwd zijn uit betonblokken van het 'prefabricationsysteem Imberg'. Het buitenverfwerk was oorspronkelijk crème en groen. De woningen zijn voorzien van ruime voor- en achtertuinten. Elke woning heeft een schuurtje in de achtertuin. De afscheidingen van de voortuinen worden van oorsprong gemarkeerd door ligusterhagen.

Evenals de woningen aan de Willem Hedastraat en de Petemoederslaan bevinden zich in de benedenwoningen een hoofdwoonvertrek, een zitkamer, een keuken, een wc, een doucheceel en drie slaapkamers. De bovenwoningen hebben dezelfde vertrekken waarvan de slaapkamers en de douche zich op de bovenste verdieping bevinden.

De architectuur is door het ambachtelijke materiaalgebruik, de kleine vensters met oorspronke-



lijk roedenverdelingen en de steile zadeldaken traditionalistisch. Direct boven de deuren zijn fraaie kleine vensters aangebracht. Opvallend is bovendien de omlijsting van de drie gekoppelde deuren met de luifel erboven.

Bijzonderheden

Deze twee-op-een woningen zijn gebouwd volgens het Imbergsysteem.

Oorspronkelijkheid

De oorspronkelijke roedenverdeling in de vensters is bij de meeste woningen verwijderd. Voor het overige hebben deze blokken nog hun oorspronkelijke aanzicht.

Waardering: hoog

De fraaie architectuur, de typologie van twee-op-een woningen en de toepassing van het Imbergsysteem leiden tot een hoge waardering.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nrs. 11376 (Engelen van Pijlsweerdstraat) en 09292 (Schouwwateringstraat)
Verslag van de gemeente Utrecht, 1949 en 1950

Laan van Engelswier 1-11 bis^A

33 woningen type twee-op-een
architect: Bureau Koster en Van Overhagen
Opdrachtgever: Gemeente Utrecht
Bouwjaar: 1949-1951

Omschrijving

Volgens het twee-op-een type zijn er steeds twee woningen naast elkaar op een enkele woning gebouwd. Bij elke woning hoort een schuur in de achtertuin. De dakhelling van 30° wijkt af van voorgeschreven helling van 40° tot 45°. De gevel van het blok is opgebouwd uit metselwerk van lichte bakstenen van hardgrauw en het zadeldak is bedekt met dakpannen. Oorspronkelijk was het buitenverfwerk wit en grijs.

De benedenwoningen hebben elk een keuken, een douche, een wc, drie slaapkamers en een woonvertrek dat door middel van een schuifdeur kan worden verdeeld in een zitkamer en een eetkamer. De bovenwoningen bevatten op de eerste verdieping een dergelijk woonvertrek, een keuken en een wc en op de tweede verdieping vier slaapkamers en een douche.

Aan de achterzijde voorzien loggia's in de buitenruimte.

In overeenstemming met de duplexwoningen aan de Burgjeslaan die ook door Koster en Van Overhagen ontworpen zijn, hebben deze woningen de bijzondere betonnen gevelstenen boven de ingangen. Het betreft afbeeldingen van spelende kinderen. Ook in andere elementen in de gevel komt dit blok overeen met de duplexwoningen, zoals de naar voren stekende geveldelen die een afwijkende kleur hebben, de ramen in de portiek en de ramen in de tweede verdieping. Beide eindpanden hebben beschikking over extra tuinruimte aan de zijkanten van het gebouw.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

De kozijnen zijn vervangen door kunststof kozijnen. De vorm van de vensters is daardoor echter niet veranderd waardoor het aanzicht van de gevels vrijwel ongewijzigd is.

Waardering: hoog

Door de bijzondere aandacht voor de architectuur, de typologie en de gaafheid van het gebouw is de waardering hoog.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 05445



Detail van een gevelsteen.

Enthofstraat 1-15^{II} en 2-24^{II}

60 etagewoningen

Architecten: Gulden en Husslage te Amsterdam

Opdrachtgever: Arbeiderswoningbouwvereniging "Utrecht"

Bouwjaar: 1955

Omschrijving

Dit complex bevat drie blokken met elk drie bouwlagen onder een flauw hellend zadeldak. De gevels zijn opgetrokken uit bakstenen metselwerk. De variatie binnen de woningen is groot; zo zijn er woningen met vijf, vier en drie vertrekken. In elk vertrek is een kast gebouwd. Verder is er oorspronkelijk een keuken, een wasruimte met genoeg ruimte voor een combinatiebad, een wc en een schuurtje of loggia met een kolenberging. De woningen op de begane grond hebben een eigen tuin en geen loggia. Bij de andere woningen zijn sommige loggia's dieper dan andere.

Bijzonderheden

Geen.



Oorspronkelijkheid

In de voorgevels zijn alle kozijnen vervangen door kunststof kozijnen. Bovendien zijn de borstweringen voorzien van kunststof platen. Ook boven de portiek heeft de gevel grote veranderingen ondergaan. Het is niet duidelijk hoe de vensters er oorspronkelijk uitzagen. De betonnen vloerelementen die in de gevel zichtbaar zijn, zijn van een gele verflaag voorzien. Al met al is zijn de voorgevels ingrijpend veranderd, waardoor het oorspronkelijke aanzicht niet te herkennen is. Deze ingrijpende renovaties lijken in de achtergevels niet te hebben plaats gevonden. De loggia's hebben daar balustrades van opengewerkt metselwerk.

Waardering: laag

Door de ingrijpende renovaties is de oorspronkelijke architectuur bijna niet meer te herkennen.

Bronnen

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, 1954, 1955



Anton Geesinkstraat 2-4

(n.b.: De Anton Geesinkstraat heette destijds Omloop.)

Bakkerij met winkel en twee bovenwoningen

Architect: H. van Overhagen uit Utrecht

Opdrachtgever: Dhr. G. Boonzaaijer uit Utrecht

Bouwjaar: 1962

Omschrijving

Dit pand op de hoek van de Anton Geesinkstraat en de Laan van Chartreuse bestaat uit drie bouwlagen en een zadeldak. Op de begane grond is een winkel met de ingang precies op de hoek van de twee straten. Daarachter, langs de Laan van Chartreuse, bevindt zich van oorsprong de bakkerij met een oven, een garage met een kelder, een broodmagazijn en een wc. Achter de winkel aan de kant van de Anton Geesinkstraat is het dagverblijf van de bakker, een winkelmagazijn en een klein kantoor.

In de twee verdiepingen bevindt zich twee woonhuizen boven elkaar die ontsloten worden door een voordeur met opgang en wc geheel links aan de zijde van de Anton Geesinkstraat. Op de eerste verdieping zijn vier slaapkamers, een woonkamer (boven de winkel), een keuken, een wc en een wasplaats. Achter de woning bevindt zich de meelzolder, een garderobe, een papiermagazijn en er is toegang tot een dakterras. Op de tweede verdieping is alleen een woning te vinden met een balkon aan de achterzijde en een balkon aan de Laan van Chartreuse.

De gevel van het gebouw is opgetrokken uit baksteen van hardgrauw maar ten hoogte van de begane grond van geglazuurde hardvormsteen. De geglazuurde stenen markeren de winkelfunctie die zich daar bevindt. Het zadeldak is bedekt met rode dakpannen. Voor de vloeren is gebruik gemaakt van holle bakstenen van het model "Nehobo-ideaal", wat er op zou kunnen wijzen dat er systeembouw is toegepast. Het buitenverfwerk zou oorspronkelijk eiken-natuurlijk zijn voor de winkel, marineblauw voor de



deuren en voor de rest gebroken wit.

In de bouwtekeningen is boven de ingangspartij een smal, verticaal venster te zien. Het is niet duidelijk of dat fraaie venster daadwerkelijk in het gebouw is aangebracht. Het huidige venster is van dezelfde afmetingen als de naastgelegen vensters, dus dat zou evengoed deel kunnen uitmaken van het oorspronkelijke ontwerp.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

Het gebouw heeft nog de oorspronkelijke functie. De vensters zijn voorzien van kunststof kozijnen en de oorspronkelijke verfkleur is bij de winkel vervangen door geel.

Het is mogelijk dat er boven de ingang naar de woningen oorspronkelijk een verticaal venster is geweest. Dit decoratieve venster is dan vervangen voor een venster dat gelijk is aan de overige vensters.

Waardering: gemiddeld

Er is sprake van een bijzondere typologie, namelijk de winkel-woning combinatie. De architectuur is echter vrij sober. De waardering is dan ook gemiddeld.

Bronnen

dossier 1954-1978 nr. 11214

Anton Geesinkstraat 6^A

(Voorheen Omloop)

Café met woonhuis

Architect: H. van Overhagen uit Bunnik

Opdrachtgever: Mevr. M.P. van Dort v/d Brink
als eigenaar Dhr. A. Murk als exploitant

Bouwjaar: 1963

Omschrijving

De architect heeft dit gebouw ontworpen in aansluiting met de naastgelegen bakkerij. De architectuur is dan ook even sober. Het gebouw bestaat uit drie bouwlagen onder een zadeldak met rode pannen. Ook hier is de gevel van de begane grond opgetrokken uit metselwerk van geglaazuurde stenen en daarboven van bakstenen van kleurig hardgrauw. Er is onder andere in de fundering een staalconstructie toegepast. Voor de vloeren is ook hier gebruik gemaakt van de nehobo-stenen, die de Bouw- en Woningdienst overigens wel eerst wilde testen.

Direct achter de gevel bevindt zich op de begane grond van oorsprong de zitruimte van het café. Daarachter is aan de linkerkant de bar, in het

midden het biljart. Achter de bar zijn toiletruimtes, een telefooncel en de trap naar de woning. Geheel achterin bevinden zich de keuken met het dagverblijf van de caféhouder, het magazijn en een klein achterplaatsje.

Op de eerste verdieping is een woonkamer, een keuken, een kinderkamer, een wc en een dakterras. Op de tweede verdieping zijn nog drie slaapkamers en de badkamer.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

De gevel heeft geen zichtbare veranderingen ondergaan.

Waardering: gemiddeld

In de architectuur is aansluiting gezocht bij het naastgelegen pand, waardoor die vrij sober is. Er is wel sprake van een bijzondere typologie, namelijk de café-woning combinatie.

Bronnen

Dossier 1954-1978 nr. 11859



Anton Geesinkstraat 8-14

(Voorheen Omloop)

Twee winkels met vier flatwoningen en bedrijfsruimte

Architect: H. van Overhagen uit Bunnik

Opdrachtgever: firma G.M. Grijpma en zoon

Bouwjaar: 1967

Omschrijving

Deze laatste invulling van Pijlsweerd betreft een groenteboer met twee winkels met daarboven vier woningen. De winkel op de hoek was bedoeld voor de aardappelen, in de winkel daarnaast werden de overige groenten verkocht. Hoewel de bouw pas jaren later tot stand kwam, heeft de architect dit gebouw ontworpen in aansluiting met het naastgelegen café. De architectuur is sober.

Tussen de twee winkels is het trappenhuis dat leidt naar de bovenwoningen. Achter de winkels bevindt zich een wagenstalling met een kantoor, een wc, een opslagruimte en twee koelcellen. Bovendien is er een bergruimte bedoeld voor rijwielen en kinderwagens.

Op de eerste verdieping bevinden zich twee woningen met elk een woonkamer, twee slaapkamers, een keuken annex eetkamer, een badkamer met douche en wc en een dakterras waarin lichtkoepels zijn aangebracht. De woningen op de tweede verdieping hebben dezelfde indeling

en twee balkons.

In aansluiting met de naastgelegen panden is de gevel op de begane grond opgetrokken uit geglazuurde stenen en daarboven uit bakstenen van hardgraauw. Zowel aan de voorkant als aan de zijkant van het gebouw is een winkelpui met daartussen op de hoek van de gevel de terugliggende ingangspartij. Het zadeldak is bedekt met rode dakpannen. Het buitenverfwerk was oorspronkelijk groen voor de deuren en gebroken wit voor de kozijnen.

Reeds in 1968 vond er een verbouwing plaats; er werd een kantoor gebouwd op de uitbouw en er werd een centrale verwarming geïnstalleerd.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

Het gebouw heeft nog altijd de functie van winkelwoning. Ook in de gevel zijn geen wijzigingen te zien.

Waardering: gemiddeld

In de architectuur is aansluiting gezocht bij het naastgelegen pand, waardoor die vrij sober is. Er is wel sprake van een bijzondere typologie, namelijk winkelwoning.

Bronnen

Dossier 1954-1978 nr. 13119



Willem Hedastraat.

Willem Hedastraat 8-22 bis^A Petermoederslaan 3-15 bis^A

63 montagewoningen van het systeem van Imberg, type 2 op 1.

Architect: Bouw- en Woningdienst.

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwjaar: 1950, ontwerp uit 1949

Omschrijving

Deze woningen maken deel uit van een plan voor 150 woningen aan de Willem Hedastraat, de Petermoederslaan en de Engelen van Pijlsweertstraat. Later zijn aan de Schouwwateringstraat dezelfde woningen gebouwd. Zowel aan de Willem Hedastraat als aan de Petermoederslaan staan twee blokken. In de achtertuinen zijn schuurtjes gebouwd en op een apart terrein bovendien 17 autoboxen. De woningen zijn ook voorzien van ruime voortuinen.

De blokken zijn opgebouwd uit drie bouwlagen waarvan de bovenste zich onder de steile kap bevindt, die voorzien is van dakkapellen. Op de begane grond bevindt zich steeds één woning en daarboven twee woningen naast elkaar.

De woning op de begane grond is in feite om de drie toegangsportalen heen gebouwd. Aan één kant bevinden zich de woonkamer en de zitkamer *en suite*, aan de andere kant twee slaapkamers. Achter de portalen is de keuken en een derde slaapkamer. Alleen de douche bevindt zich aan de voorzijde van de woning. De bovenwoningen zijn aan elkaar gespiegeld en hebben op de bovenste verdieping twee slaapkamers met elk een dakkapel. Op de eerste verdieping aan de achterzijde grenzen aan de keukens twee balkons.

Bij de bouw van de woningen werd kritiek geleverd op het feit dat de douche niet in de buurt van de keuken ligt.

De gevels en de schoorstenen zijn opgetrokken uit baksteen van miskleurig grijs hardgrauw. Het zadeldak is bedekt met donkere pannen. De vensters waren oorspronkelijk onderverdeeld door middel van roeden. In enkele vensters boven de deuren bevinden zich nog de roeden. Het buitenverfwerk was oorspronkelijk crème en groen.

Willem Hedastraat.



Bijzonderheden

Het twee-op-een type levert een bijzondere plattegrond van de woning op de begane grond op. De binnenmuren en de binnenspouwmuren zijn van betonsteen volgens het systeem Imberg.

Oorspronkelijkheid

De roedenverdeling in de vensters is bij vrijwel alle vensters verwijderd.

Zowel de grote als de kleine dakkapellen zijn oorspronkelijk.

Waardering: hoog

De fraaie architectuur, de typologie van twee-op-een woningen en de toepassing van het Imbergsysteem leiden tot een hoge waardering.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 03678

Hoveniersstraat 1-33 Cornetstraat 1-29 en 2-12 Polderstraat 14-36

50 eengezinswoningen

Architecten: Ir. D. Jansen en C. Bos te Utrecht

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwperiode: 1948-1952

50 arbeiderswoningen in 4 typen (bouwtekeningen moeilijk te lezen!)

Omschrijving

Deze woningen, die oorspronkelijk arbeiderswoningen waren, zijn afkomstig uit het plan uit 1941 voor de bouw van 200 woningen in Pijlsweerd. Uiteindelijk werd pas in 1948 de bouwvergunning verleend. Het zijn de woningen aan de Hovenierstraat, de Cornetstraat en de Polderstraat (westzijde).

De gevels en de schoorstenen van de woningen zijn van baksteen van geelgrijs hardgrauw. Het trasraam is van paarsblauwe klinkers. Het zadeldak is bedekt met rode, hollandse pannen. De architectuur is traditionalistisch en zeer eenvoudig. Er is geen sprake van detaillering in de vorm van bijvoorbeeld kleine sierventers. Wel is er in de Polderstraat een fraaie hoekoplossing met de hoekwoning die iets hoger is dan de overige woningen en die ook iets achter de rooilijn is geplaatst. Op de hoek van gevel bevindt zich een balkon tussen twee woningen.

Op de begane grond is er een woonkamer, een keuken en nog een kamer. De wc bevindt zich in een aanbouw achter de keuken met daarachter een schuur. De schuren zijn tegen de achtergevel gebouwd om materiaal te besparen. Bij sommige woningen is de schuur achter in de achtertuin gebouwd. Op de eerste verdieping zijn drie slaapkamers en de douche.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

De vensters zijn voorzien van kunststof kozijnen en de roedenverdeling is verwijderd. Deze wijzigingen doen af aan het oorspronkelijke aanzicht van de woningen.

Waardering: laag en gemiddeld

Er is weinig aandacht besteed aan de architectuur. Door renovaties is het aanzicht van de woningen veranderd. De woningen aan de Cornetstraat en aan de Hoveniersstraat worden dan ook laag gewaardeerd.

Vanwege de fraaie hoekoplossing wordt het blok aan de Polderstraat gemiddeld gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 04109

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, 1946-1948



Hovenierstraat.



Polderstraat, de fraaie hoekoplossing.

Huurweerstraat 3-19 Stroomstraat 21-29

18 woningen in 2 blokken

Architect: B. Oosterom

Opdrachtgever: P.J. Snijders (bouwondernemer)

Bouwjaar: waarschijnlijk 1942 (ontwerp uit 1941)

Omschrijving

De gevels van deze woningen zijn opgetrokken uit rode baksteen en de zadeldaken zijn bedekt met blauwe pannen. Opvallend zijn de erkers die aan de zitkamer op de begane grond zijn gebouwd. De keuken bevindt zich in een aanbouw aan de achterzijde. Verder hebben alle woningen een afzonderlijke zitkamer en woonkamer en op de eerste verdieping drie slaapkamers en een douche of badkamer. De oorspronkelijke kleuren van het buitenverfwerk waren crème en gebroken wit. De voordeuren waren blank gelakt.

Oosterom had in eerste instantie een ontwerp gemaakt waarbij ook op de eerste verdieping erkers waren. Vanwege een gebrek aan cement en betonijzer was het echter niet mogelijk de dragende betonlateien over de onderste erkers te maken. De eerste verdieping is dus aangepast

en ligt nu geheel een halve meter achter de rooilijn.

Bij het blok aan de Huurweerstraat ligt bij de laatste woning de nok van het zadeldak dwars op de rooilijn. Aan weerszijden van de kleine vensters boven de deuren worden de bakstenen afgewisseld door betonstenen.

Bijzonderheden

Deze twee blokken zijn waarschijnlijk nog vlak voor de bouwstop gebouwd. De vergunning is namelijk in 1941 al verleend.

Oorspronkelijkheid

Bij de meeste woningen zijn de vensters gewijzigd en is de oorspronkelijke roedenverdeling verdwenen. Op enkele woningen is een dakkapel gebouwd.

Waardering: gemiddeld

Er is aandacht besteed aan de architectuur, die met de erkers sterk vooroorlogs van opzet is. Dat is te zien aan de hoekwoning met het dak dwars op de rooilijn, de erkers en het metselwerk naast de kleine vensters.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 9730

Huurweerstraat.



Kokkenhoflaan 1-16 bis^A David van Mollemstraat 6-12^{II}

24 duplexwoningen en 30 gewone woningen
Architect: Gulden en Blomhert uit Amsterdam
Opdrachtgever: Arbeiderswoningbouwvereniging "Utrecht"
Bouwjaar: 1953

Omschrijving

Aan de Kokkenhoflaan zijn de duplexwoningen in één blok gebouwd. De gewone woningen zijn in een blok van twaalf woningen aan de noordzijde en een blok van achttien woningen aan de zuidzijde van de David van Mollemstraat gebouwd. Elk blok heeft drie bouwlagen. De gevels zijn opgetrokken uit hardgraauw baksteen en de steile zadeldaken zijn bedekt met dakpannen. De trappenhuizen worden voorzien van licht door middel van fraaie vierkant vensters met een diagonale roedenverdeling.

De woningen aan de David van Mollemstraat hebben elk een woonvertrek, twee slaapkamers, een keuken, een douche, een wc en voor de bovenste verdiepingen bovendien een zolder. Bij elke woning hoort een schuur in de achtertuin. De voortuinen zijn oorspronkelijk afgescheiden door ligusterhagen.

De woningen aan de Kokkenhoflaan zijn van oorsprong duplexwoningen. Door de tijdelijke scheiding in het portaal te doorbreken zouden twee naast elkaar gelegen woningen kunnen worden samengevoegd tot één grote woning. Iedere duplexwoning bevat een woonkamer, een slaapkamer, een keuken met een balkon, een wc en een douche.

Bijzonderheden

In de aanvraag voor de vergunning wordt vermeld dat de woningen als montagewoningen zullen worden gebouwd in een nog nader te bepalen systeem. Het is echter niet duidelijk of er daadwerkelijk een bouwsysteem is toegepast.

Oorspronkelijkheid

Bij de woningen aan de David van Mollemstraat



David van Mollemstraat.



a

Kokkenhoflaan.

zijn de kozijnen vervangen door kunststof kozijnen. Voor het overige hebben de drie blokken nog hun oorspronkelijke uiterlijk.

De woningen aan de Kokkenhoflaan hebben nog de oorspronkelijke afmetingen van duplexwoningen. Het zijn dus tweekamerwoningen.

Waardering: gemiddeld / laag

In de waardering moet een scheiding worden gemaakt tussen de woningen aan de Kokkenhoflaan en die aan de David van Mollemstraat. De eerstgenoemde bevinden zich vrijwel in de oorspronkelijke staat. Er is bovendien sprake van een bijzondere typologie, namelijk duplexwoningen. Dit leidt tot een gemiddelde waardering. De andere blokken worden laag gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 06900

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, 1950

Meloenstraat 4-48

23 woningen

Architect: W. Duyff uit Utrecht

Opdrachtgever: A. Rijksen, bouwkundige uit De Bilt

Bouwjaar: 1949

Omschrijving

Deze eengezinswoningen behoren tot de eerste particuliere bouw na de oorlog. Ze bestaan uit twee bouwlagen en een steil hellend zadeldak met rode pannen. De gevels zijn opgetrokken uit baksteen van genuanceerd hardgrauw. Het middelste gedeelte van het blok licht een stukje achter de rooilijn.

De architectuur van deze woningen is eenvoudig. Er is slechts sprake van enige detaillering in de vorm van de licht bollende luifels boven de voordeuren. Deze zijn terug te vinden bij de flats aan de Oudenoord die ook van de hand van Duyff zijn.

De woningen hebben oorspronkelijk een afzonderlijke zitkamer en woonkamer. De keuken is aan de achterzijde aangebouwd met erboven een balkon.

In het dossier van de vergunningaanvraag (dossier 1910-1953 nr. 06743) is een brief van Burgemeester en Wethouder aan Rijksen te vinden, waarin staat, dat sinds 1 januari 1948 de door particulieren te bouwen woningen inbegrepen worden in het bouwcontingent en dat de gemeente dan ook met het oog op de woningnood de toekomstige bewoners van de onderhavige woningen wil aanwijzen.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

De kozijnen zijn bij de meeste woningen vervangen door kunststof kozijnen. De oorspronkelijke roedenverdeling is ook vrijwel overal verwijderd. De haag die de terreinafscheiding vormt, is nog aanwezig.

Waardering: gemiddeld

Door de sobere maar doeltreffende architectuur is de waardering gemiddeld.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 06743



Meloenstraat 9-19

6 eengezinswoningen met 2 beneden- en 2 bovenwoningen op de hoeken

Architect: P. van der Wart uit Utrecht

Opdrachtgever: N.V. Machinefabriek v/h Pannevis en Zn.

Bouwjaar: 1950

Omschrijving

Dit blok bestaat uit zes eengezinswoningen en twee beneden- en twee bovenwoningen aan de uiteinden van het blok. De zadeldak aan de uiteinden staan dwars op het tussenliggende zadeldak. De gevels zijn opgetrokken uit rode baksteen en de daken zijn bedekt met pannen. De voordeur van de eengezinswoningen zijn voorzien van luifels met daarboven een ovaal bovenlicht. Onder de dakpunt van de hoekwoningen zijn drie ruitvormige versieringen in het metselwerk aangebracht.

Het buitenverfwerk van deze woningen had oorspronkelijk een lichte kleur.

Iedere woning is voorzien van een woonkamer,

een keuken, een douche, een wc en een aangebouwde schuur en drie slaapkamers. De bovenwoning heeft een balkon met een kast.

Bijzonderheden

De combinatie van eengezinswoningen met etagewoningen is bijzonder.

Oorspronkelijkheid

De roedenverdeling in de vensters is verwijderd en veelal zijn er kunststof kozijnen aangebracht. Het buitenverfwerk was oorspronkelijk licht maar loopt nu in verschillende kleuren uiteen.

Waardering: gemiddeld

Er is bescheiden aandacht besteed aan de architectuur in de vorm van de luifels, de bovenlichten en de versiering in het metselwerk. Bijzonder is de combinatie van eengezinswoningen met beneden- en bovenwoningen.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 06742



*Hoek Meloenstraat-
Okkernootstraat.*

Meloenstraat 23-27
Pippelingstraat 1A-23 en 2-32
Moerbeistraat 2-6
Okkernootstraat 2^A-17

54 woningen

Architect: J. van Laren uit Hilversum

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwjaar: 1948, ontwerp uit 1947

Omschrijving

Deze woningen zijn gebouwd in vier lange blokken met drie blokken van vier woningen op de koppen. Ze zijn opgebouwd uit twee bouwlagen met een zadeldak. Bij de korte blokken loopt het zadeldak aan de achterzijde door boven de aangebouwde keuken. De architectuur is traditionalistisch, wat te zien is aan de bakstenen gevels, de steile zadeldaken met rode pannen en de kleine vensters. Elke woning wordt afzonderlijk geaccentueerd door de kleine ronde vensters. Er is verder ook aandacht besteed aan de muurtjes met tuinhekken die de terreinafscheiding vormen en aan de schuurtjes met de zadeldaken. Boven de voordeuren is een luifel aangebracht met daarboven een bovenlicht. De aangebouwde keukens zijn steeds voorzien van een zadeldak die haaks staat op het zadeldak van het blok. Ook de schuren zijn voorzien van een zadeldak. Het is duidelijk te zien dat er veel aandacht is besteed aan de architectuur. Dit blijkt uit de ronde vensters, de luifels boven de deuren, de doorlopende zadeldaken en de terreinafscheidingen van metselwerk.

Op de begane grond hebben deze woningen een woonkamer, een woonkeuken met een eethoek en een wc. Op de verdieping zijn drie slaapkamers en een douche. Aan de Okkernootstraat zijn twee bredere woningen, waarschijnlijk bedoeld voor grote gezinnen. Ze hebben op de begane grond en de bovenverdieping een extra slaapkamer en de woonkamer bevindt zich aan de achterzijde.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

Bij sommige woningen is de oorspronkelijke roedenverdeling nog aanwezig. Het oorspronkelijke aanzicht is zeer goed behouden. Let ook op de huisnummerbordjes.

De muurtjes die de terreinafscheiding vormen, zijn vrijwel overal nog aanwezig.

Waardering: hoog

Deze woningen zijn met zorg en aandacht ontworpen. Ook de schuren, tuinhekjes en terreinafscheidingen zijn niet over het hoofd gezien. De doorlopende zadeldaken en de kleine vensters geven de kopgevels van de korte blokken een fraai aanzicht. De oorspronkelijke architectuur, duidelijk traditionalistisch, is goed bewaard gebleven.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 06744

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, 1948

Pippelingstraat.



Een blok aan de Meloenstraat met een aan de achterzijde doorlopend zadeldak.



David van Mollemstraat 2-4 bis^A

6 woningen

Architect: Bureau Leo G. Visser te Zeist

Opdrachtgever: Personeelsfonds "Herberhold"

Ontwerp uit 1948

Omschrijving

Het complex bestaat uit twee benedenwoningen op de begane grond en vier bovenwoningen van twee verdiepingen. De bovenste verdieping bevindt zich onder een zadeldak met een helling van 30° dat bedekt is met rode verbeterde hollandsse pannen. De gevel is opgetrokken uit baksteen van geelgrijze hardgrauw in vlaams metselverband. Het buitenverfwerk was oorspronkelijk crème.

De benedenwoningen zijn verdeeld in een hoofdwoonvertrek, een keuken, 3 slaapkamers, een douche, een wc en een kelder. In de bovenwoningen bevinden zich op de eerste verdieping een hoofdwoonvertrek, een keuken en een wc en onder de kap 3 slaapkamers en een douche. Opvallend is de aandacht voor detaillering. Vooral de decoratie in de gevel direct onder de dakgoot valt op. Dergelijke decoratie van de gevel zelf is uitzonderlijk. Deze decoratie-

ve band wordt onderbroken door ramen in de bovenste verdieping die door de dakrand heen steken. De ingangspartij heeft de vorm van een erker die geheel uit vensters bestaat. Boven deze erker wordt de portiek verlicht door een kleinere erker met erboven een houten fronton.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

Doordat bij vier woningen de oorspronkelijke vensters met de roedenverdeling nog aanwezig is, heeft het gebouw voor een groot deel nog zijn oorspronkelijke aanzicht.

Waardering: hoog

Deze woningen nemen een bijzondere plaats in binnen de architectuur van Pijlsweerd door de rijke detaillering in de gevel. Doordat enkele woningen bovendien nog de oorspronkelijke vensters hebben, wordt dit pand hoog gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 06899



David van Mollemstraat 2-3^{III}

Flat met 6 woningen

Architect: R. Pril uit Bennekom

Opdrachtgever: J. Bolte

Bouwjaar: 1956

Omschrijving

De flat bestaat uit drie bouwlagen en een kap in de vorm van een zadeldak. Het dak is bedekt met rode opnieuw verbeterde hollandse pannen en heeft alleen aan de achterzijde dakkapellen. De gevels zijn opgetrokken uit bakstenen van boerengrauw. Het trappenhuis bevindt zich aan de achterzijde van het gebouw, waardoor aan de voorzijde op de eerste en tweede verdieping ruimte is voor een extra slaapkamer met balkon voor de westelijk gelegen woningen. Ook aan de kopgevels en aan de achtergevel zijn balkons. Het trappenhuis is aan de achterzijde voorzien van een groot raamoppervlak.

De woningen bevatten oorspronkelijk twee slaapkamers waarvan er een volgens de bouwtekeningen bestemd is voor drie personen. Er is geen douche maar een lavet.

Het ontwerp van dit blok voldeed in veel opzichten niet aan de bebouwingsvoorschriften van

het uitbreidingsplan. Zo was het gebouw een verdieping te hoog, de gevelbreedte te klein en was er te weinig lichtinval, waardoor de ramen vergroot moesten worden.

Het gebouw is aanmerkelijk later gebouwd dan de overige woningen in de David van Mollemstraat en de omliggende straten.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

De kozijnen van de vensters en buitendeuren zijn vervangen door kunststof kozijnen. Ook de indeling van de vensters is daarmee gewijzigd.

Waardering: laag

Door ontbreken van bijzondere detaillering in de architectuur of typologie, wordt dit gebouw laag gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1954-1978 nr. 6134c

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, 1956



Omloop 1-87 en 6-88

93 woningen van het type twee-op-een
Architect: Jan le Clercq
Opdrachtgever: Gemeente Utrecht
Bouwjaar: 1951

Omschrijving

Dit complex bestaat uit drie blokken, waarvan het blok op de hoek van de Laan van Chartreuse de ronding van de rooilijn volgt, waardoor het een licht gebogen gevel heeft. De gevels van de gebouwen zijn opgetrokken uit hardgraauw baksteen en de dakbedekking is van blauwe pannen. Opvallend zijn de ingangspartijen die steeds bestaan uit twee of vier deuren met ronde lateien en betonnen penanten. De verschillende eenheden van drie woningen worden steeds gemarkeerd door de grote schoorstenen op het steile zadeldak. De schoorstenen vormen samen met de ingangspartijen een zekere ritmiek in de gevel. De gevels hebben door de kleine vensters een gesloten voorkomen.

Elke benedenwoning bevat volgens de vergunningaanvraag drie grote kamers, een kleine kamer, een keuken en een doucheceel. Voor de benedenwoningen zijn er schuurtjes tegen de achtergevels gebouwd. De bovenwoningen hebben een extra kamer en het schuurtje bevindt zich aan het einde van de achtertuin.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

Doordat de vensters voorzien van kunststof kozijnen is sterk afbreuk gedaan aan het oorspronkelijke uiterlijk van deze gebouwen.

Waardering: laag

Hoewel weldegelijk gesproken kan worden van architectuur, gevel de gevels een zeer gesloten en vlakke indruk. De renovatie van de vensters heeft de aanblik van de gevels bovendien geen goed gedaan.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 07620



Hoek Omloop / Laan van Chartreuse.



Oudenoord 400-494, Warmoesstraat 1^{A-3}

44 etagewoningen met 6 winkels

Architect: Jan C. de Haas uit Utrecht

Opdrachtgever: N.V. Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering

Bouwjaar: 1951

Omschrijving

Het complex bestaat uit drie woonlagen met een kap. De gevels van het gebouw zijn opgetrokken uit baksteen van kleurig hardgrauw in bastaard mortel. Het dak is bedekt met Tuilles du Nord. Het buitenverfwerk is oorspronkelijk hoofdzakelijk wit.

In het zuidelijke gedeelte ter breedte van 4 woningen bevinden zich winkels op de begane grond. Het middelste gedeelte van het blok is wat achter de rooilijn geplaatst. De portieken komen over de onderste helft van de gevel wat naar voren, waardoor voor de woningen ruimte voor een groenstrook afgescheiden door heggen ontstaat. Boven de portiek wordt het trappenhuis steeds verlicht door een decoratief verticaal venster.

Inmiddels is er een modern gebouw tegen de noordelijke kop gebouwd.

Het plan van de architect was in strijd met de bebouwingsvoorschriften van het uitbreidingsplan Pijlsweerd. De winkels waren te breed en

het was de bedoeling dat er steeds bovenverdiepingen boven alle winkels waren. De woningen waren te smal. Bovendien waren de douche en de wc vanuit de slaapkamer toegankelijk hetgeen niet toegestaan was. Ook was er in elke woning een slaapkamer die kleiner was dan de verplichte 4,5 m². Doordat men afweek van het plan, werd de bouw door de gemeente tijdelijk stilgezet.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

Het complex heeft zijn oorspronkelijke functie van woningen gecombineerd met winkels behouden. Er zijn inmiddels enkele ingrepen gepleegd die afbreuk doen aan de aanblik van het gebouw; de vensters zijn voorzien van kunststof kozijnen die erg in het oog springen en er zijn enkele dakkapellen aangebracht.

Waardering: gemiddeld

Er is sprake van aandacht voor architectuur en een specifieke typologie. De wijzigingen in de vorm van kunststof vensters en dakkapellen hebben een negatief effect op de waardering.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 08197

Verslag van de gemeente Utrecht, 1950 en 1951



Oudenoord 327-483

78 woningen in twee blokken

Architect: W. Duyff Jr. uit Utrecht

Opdrachtgevers:

1. De Vereniging tot Behartiging van de Belangen der Beampten van de N.V. Philips Gloeilampenfabriek te Eindhoven
 2. De Stichting "Philips van der Willigenfonds" te Eindhoven
 3. Mevrouw Johs Nierstrasz te Bussum
- Bouwjaar: vermoedelijk 1941 of 1942, ontwerp uit 1941

Omschrijving

De woningen zijn gebouwd in twee blokken van elk drie bouwlagen en een schilddak. De gevels van de blokken zijn opgetrokken uit bronskleurige waalklinkers in klezorverband terwijl het trasraam is gebouwd in donkerkleurige waalklinkers in halfsteensverband. Dit kleurverschil is duidelijk zichtbaar. De daken zijn bedekt met opnieuw verbeterde onverglaasde rode hollandse pannen. De buitentrappen zijn van beton en metselwerk. Elke woning heeft een schuur in de tuin.

De hoekwoningen liggen wat achter de rooilijn; de gevels en de daken verspringen en er is een balkon op de eerste verdieping. Opvallend zijn de hoge schoorstenen op deze hoekwoningen. De woningen op de benedenverdieping hebben een eigen voordeur op het niveau van de straat. De bovenwoningen zijn toegankelijk door middel van een fraaie ingangspartij met een bordestrap en een fraai siervenster dat het trappenhuis verlicht. De woningen op de begane grond en de eerste verdieping zijn voorzien van een erker aan de woonkamer. Deze erker wordt afgedekt door een licht gebogen, betonnen luifel.

De architect heeft bijzonder veel aandacht besteed aan detaillering, zoals de bordestrapen, de siervensters en de erkers. Ook de muurtjes rondom de tuin aan de koppen van de gebouwen heeft hij in zijn ontwerp betrokken. De schuurtjes die de architect had ontworpen overschreden de toegestane grootte. Ze waren echter al gebouwd. Men heeft gediscussieerd over de vraag of ze alsnog afgebroken moesten worden maar ze staan er nog altijd.

Bijzonderheden

Het Philips van der Willigenfonds, een van de opdrachtgevers, voorziet in de studiefinanciering van kinderen van werknemers van Philips. In dit geval voorzag het blijkbaar ook in huisvesting, wellicht met het oog op de vestiging van de HTS aan de overkant van de Oudenoord.

Oorspronkelijkheid

Op één woning na zijn alle woningen voorzien van kunststof kozijnen. De oorspronkelijke roedenverdelingen zijn verwijderd. Bovendien zijn er kantelramen in de daken aangebracht.

Waardering: hoog

De bijzonder rijke architectuur, die representatief is voor de vooroorlogse jaren, leidt tot een hoge waardering.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 08198



*Gevel langs de
Oudenoorde.*

Oudenoord 501-621

Flat met winkels 54 woningen voor alleenstaanden of vrijgezellen

Architect: H.E. Hulst-Alexander

Opdrachtgever: onbekend

Bouwjaar 1957 (ontwerp uit 1955)

Omschrijving

Deze flat is opgebouwd uit een middengedeelte aan de Oudenoord en twee zijvleugels en bevat acht bouwlagen. Alleen de gevel aan de kant van het Noordsepark is voorzien van galerijen. Het gebouw wordt afgedekt door een plat dak, dat wat buiten de gevel steekt. Tussen het middengedeelte en de zuidelijke vleugel is het trappenhuis geplaatst, dat boven het gebouw uittorent. De sterke, verticale vorm van het trappenhuis wordt benadrukt door een langgerekt, verticaal raamoppervlak. Aan de noordzijde is een inpan-dig trappenhuis dat in de gevel wordt gemarkeerd door fraaie vierkante vensters en ook weer een langgerekt, verticaal raamoppervlak.

Bijzonderheden

Dit is het hoogste gebouw uit de jaren vijftig in Pijlsweerd en ook het enige gebouw met galerijen in plaats van portieken.

Deze woningen zijn gebouwd voor een specifieke doelgroep, namelijk vrijgezellen. Het gebouw werd in de volksmond ook wel de 'Hunkerbunker' genoemd.

Op de begane grond bevinden zich winkels.



Oorspronkelijkheid

Het aanzicht van dit gebouw is waarschijnlijk nog vrijwel ongewijzigd.

Waardering: hoog

Doordat dit gebouw voorzien is van galerijen vormt het in feite al een overgang naar de meer functionalistische bouw van de jaren zestig. Het neemt daardoor een bijzondere positie in binnen Pijlsweerd. Ook het feit dat het gebouw is voor een bepaalde doelgroep in combinatie met winkels is bijzonder. Bovendien is er veel aandacht besteed aan de architectuur.

Bronnen

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, 1956

Het dossier van dit gebouw is vooralsnog onvindbaar.

*Gevel aan de noord-
zijde.*



Oudenoord 340

Kantoorgebouw van het Rooms-Katholieke Werkliedenverbond te Utrecht

Opdrachtgever: Coöperatieve Levensverzekering Maatschappij "Concordia"

Architect: E.H. Kraaijvanger (civiel ingenieur) en H.M. Kraaijvanger (architect)

Beeldhouwwerk: A. Termole

Bouwjaar: 1940

Omschrijving

Dit gebouw bestaat uit een gedeelte aan de Oudenoord, waar zich de hoofdingang bevindt, en twee vleugels aan de achterzijde; het heeft een u-vorm. Tussen de twee vleugels bevindt zich aan de achterzijde aan de Huurweestraat de toegang voor voertuigen. Alleen het gedeelte langs de Oudenoord heeft een zadeldak op de drie bouwlagen. Bij de beoordeling van de bouwtekeningen wordt vermeld dat op grond van de bouwverordening gebouwen niet hoger mochten zijn dan de breedte van de straat. Het Huis van de Arbeid voldeed hier gemakkelijk aan met de gevelhoogte van 12,5 meter langs de Oudenoord die 24 meter zou zijn. De straten rond het gebouw waren op dat moment nog niet aangelegd.

De gevel aan de Oudenoord is symmetrisch opgebouwd met aan elk uiteinde drie grote vensters en in het midden de hoofdingang die is omgeven door een natuurstenen omlijsting. Ook bij de vensters is deze omlijsting steeds toegepast. Aan weerszijden van de ingangspartij zijn twee decoratieve, ronde ramen. Boven in de ingang bevindt zich waarschijnlijk het voormalige kantoor van de directeur met een grote raampartij en een frans balkon met een fraaie balustrade.

De gevels van het gebouw zijn opgebouwd uit een betonskelet met een bekleding van geelbruin

ne baksteen. Het steile zadeldak is bedekt met matverglaasde donkerbruine pannen. Hoewel er gebruik is gemaakt van beton, is het gebouw vanwege het gebruik van baksteen en het steile zadeldak traditionalistisch van karakter.

Bijzonderheden

In de gevel zijn vijf bijzondere beeldhouwwerken aangebracht. De gevelsteen boven de ingang laat arbeiders zien die op weg zijn naar hun werk of daarvan terugkeren. Ze zijn bekapt met hun werkattributen en er zijn ook enkele vrouwen en kinderen te zien. Op de vier gevelstenen aan de uiteinden van de gevel is steeds een allegorische figuur afgebeeld. De attributen en de achtergronden geven een idee over de betekenis van de afbeeldingen. Het gaat vermoedelijk om het gezinsleven, de oude dag, spaarzaamheid en industrie.

In overleg met de gemeentelijke Luchtbeschermingsdienst werd een deel van de kelderruimte ingericht als schuilkelder tegen luchtaanvallen voor het personeel van ongeveer 100 personen. In september 1942 beval de Weermacht het Werkliedenverbond, dat inmiddels onder Duits toezicht was gesteld, om het Huis van de Arbeid te verlaten.



Een van de beeldhouwde gevelstukken: allegorische voorstelling van de industrie.



Het gevelstuk boven de ingang: een voorstelling van arbeiders en hun gezinsleden op weg naar of terugkerend van de arbeid. Erboven is de fraaie balustrade van het balkon te zien.

*Gevel aan de
Oudenoord.*



Oorspronkelijkheid

Hoewel de vensters zijn voorzien van kunststof kozijnen, is het oorspronkelijke aanzicht van het gebouw goed bewaard gebleven.

Waardering: hoog

Er is veel aandacht besteed aan de architectuur

van het gebouw. Met name de beeldhouwwerken zijn fraai. Het oorspronkelijke aanzicht van het gebouw is goed bewaard gebleven.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 8193

Oudenoord 330

Kantoorgebouw met dienstwoning

Opdrachtgever: Coöperatieve Levensverzekering Maatschappij "Concordia"

Architect: E.H. Kraaijvanger en H.I. Kraaijvanger

Constructie: R. Nijhoff

Beeldengroep: René van Seumeren

Uitvoering: N.V. Internationale Gewapend Beton Bouw

Bouwjaar: 1953

Omschrijving

Dit gebouw is geplaatst op de hoek van de Oudenoord en de Stroomstraat. Het volgt de rooilijn waardoor de gevel gekromd is. Boven de drie bouwlagen en de kelderverdieping bevindt zich een kap in de vorm van een zadeldak. Iets rechts van het midden van de gevel bevindt zich de monumentale ingangspartij, die uit de gevel naar voren steekt. Daarboven is op het dak een beeldengroep geplaatst die 'het gezin' verbeeld. Aan de achterzijde van het gebouw bevindt zich een garage met een doorrit, waarboven de dienstwoning is gebouwd.

Het gebouw is uitgevoerd als betonskelet met vullingen van metselwerk van baksteen. De gevel is door het gebruik van beton voornamelijk licht van kleur. De bakstenen invullingen bevinden zich in de borstweringen onder de vensters en als smalle stroken aan de uiteinden van de voorgevel. Deze variatie in materiaalgebruik, die ook was toegepast bij het naastgelegen Huis van de Arbeid, zorgt aan weerszijden van de ingangspartij als het ware voor een rui-



Gedeelte van de voorgevel met het gevelstuk van René van Seumeren. Een vader houdt in een beschermend gebaar zijn armen achter zijn vier kinderen en zijn vrouw. 1957.

tenpatroon van verticale stroken van beton over horizontale stroken van baksteen.

Bijzonderheden

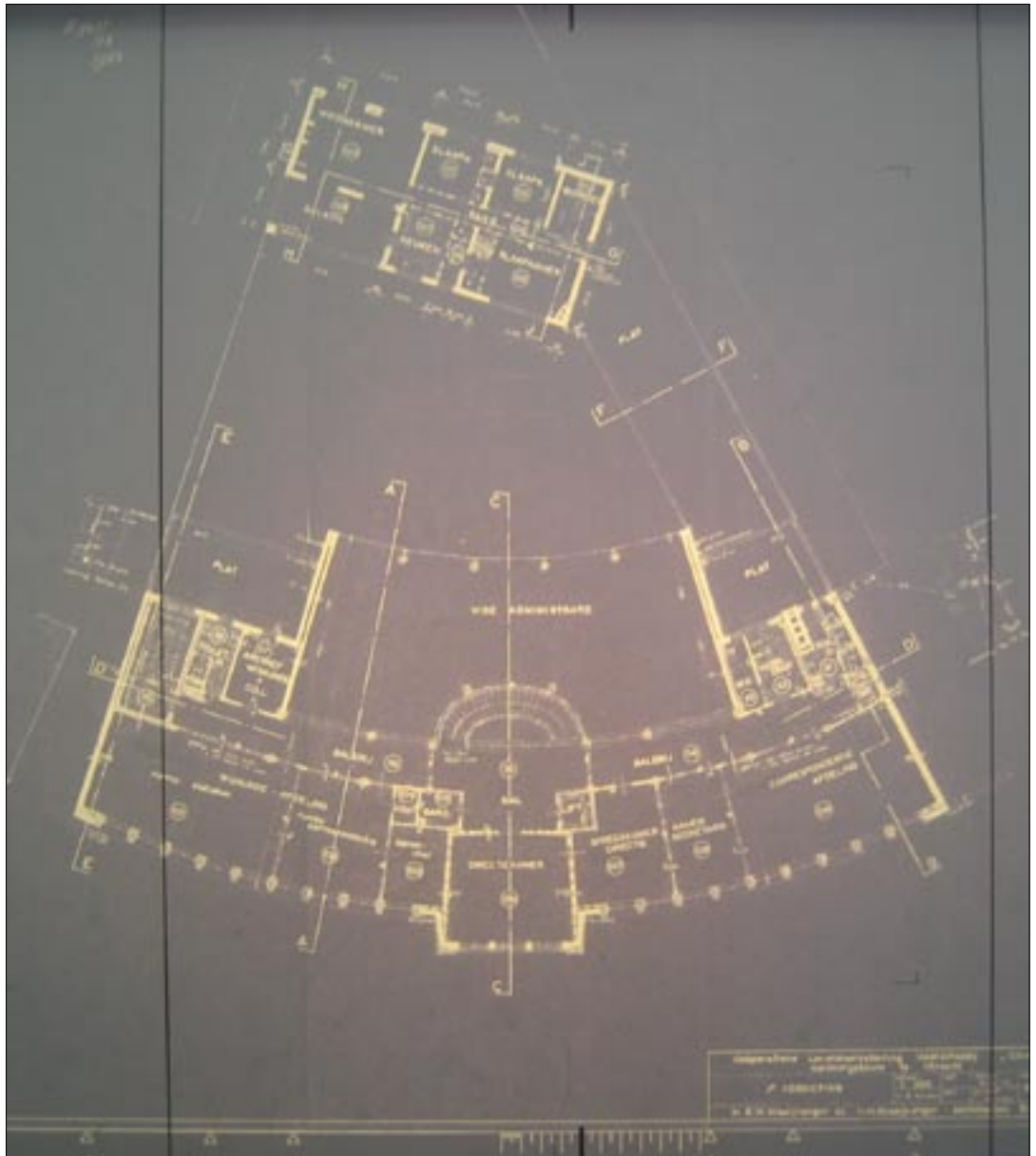
Men vond dit plan in strijd met het uitbreidingsplan en ook esthetisch slecht aanvaardbaar. Het plan hield zich namelijk niet aan de rooilijn en men wilde ook liever een centraal gelegen hoofdingang. Op het terrein aan de andere kant van de Stroomstraat mocht volgens het uitbreidingsplan ook hoog gebouwd worden maar dat zou geen mooi resultaat geven als het gebouw van Concordia volgens de ontwerpen uitgevoerd zou worden. De gemeente waarschuwde ervoor dat de toekomstige eigenaar van dat naastgelegen gebied daarom wel eens schadevergoeding zou kunnen vorderen. Concordia wilde het gebouw echter zo graag volgens dit ontwerp gebouwd hebben, dat ze het terrein desnoods zelf wilden kopen.

Overigens was men wel van mening dat het gebouw in architectonisch opzicht goed aansloot bij het belendende Huis van de Arbeid uit 1940 aan de Oudenoord, dat door dezelfde



Hoek Oudenoord / Stroomstraat.

Bouwtekening van de plattegrond van de eerste verdieping.



architecten ontworpen is.

Aan de voorgevel van het gebouw van Concordia waren oorspronkelijk alle kantoren, met boven de ingang de directiekamer op de eerste verdieping en de conferentiezaal op de tweede verdieping. Aan de achterzijde was de administratieruimte: een grote zaal zonder verdiepingen daarboven. De achtergevel bestaat uit een groot raamoppervlak.

Oorspronkelijkheid

Tussen 1963 en 1969 zijn er verschillende verbouwingen gepleegd naar ontwerp van de gebroeders Kraaijvanger.

De kozijnen zijn vervangen door kunststof kozijnen, het aanzicht van het gebouw is echter goed bewaard gebleven.

Ook van binnen is het gebouw nog grotendeels

oorspronkelijk. Elementen als de draaideuren, de lift, de kluis en de trap in de hal zijn nog aanwezig.

Waardering: hoog

Vanwege de bijzonder fraaie architectuur wordt dit pand hoog gewaardeerd. Daarbij komt dat de oorspronkelijk staat, ook van binnen, grotendeels goed bewaard is gebleven.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 8194

W. Galema en G. Hutjes, *E.H. Kraaijvanger (1899-1978), H.M. Kraaijvanger (1903-1981). Tussen traditionalisme en modernisme – Op zoek naar schoonheid voor een moderne wereld*, Rotterdam 2000

Polderstraat 1-31

Warmoesstraat 5-11

50 eengezinswoningen

Architecten: Dienst der gemeentewerken

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwperiode: 1949

Omschrijving

Deze woningen zijn van hetzelfde ontwerp als de woningen aan de Vijgeboomstraat maar van een ander type. De architectuur is traditionalistisch; kenmerkend zijn de bakstenen gevels en de steile zadeldaken met rode pannen. De deuren zijn voorzien van een bovenlicht. Opvallend zijn de ronde vensters daarboven. Dit blok in de Polderstraat loopt in een hoek door in de Warmoesstraat. De woningen hebben ieder een schuur in de achtertuin.

Op de begane grond hebben deze woningen een afzonderlijke eetkamer en woonkamer. Op de verdieping zijn drie slaapkamers en een douche.

Bijzonderheden

Deze woningen vormen een onderdeel van een plan voor de bouw van 200 woningen uit 1941. De oorlog stond de uitvoering van dit plan in de weg.

Oorspronkelijkheid

De woningen zijn alle voorzien van kunststof kozijnen. De oorspronkelijke roedenverdeling is verwijderd.

Waardering: gemiddeld

Hoewel deze woningen niet meer de karakteristieke roedenverdeling in de vensters hebben, is het oorspronkelijke aanzicht nog vrij goed bewaard gebleven.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 08621

Verslag van de gemeente Utrecht, 1949, 1950



Polderstraat.



Zicht op de Warmoesstraat.

Tuinbouwstraat 2-20 Balkstraat 10-22

16 woningen in 2 blokken

Architect: B. Oosterom

Opdrachtgever: C.J. van der Voorn (bouwondernemer)

Bouwjaar: waarschijnlijk 1941 (ontwerp uit 1941)

Omschrijving

Deze woningen lijken op die in de Huurweersstraat en de Stroomstraat, die ook door Oosterom ontworpen zijn. Ook hier zijn de gevels van rode gevelsteen en is het dak bedekt met blauwe pannen. Er is weer een afzonderlijk zitkamer en woonkamer. De keuken is hier echter niet tegen de achtergevel gebouwd. Een opvallend verschil is dat bij de woningen aan de Tuinbouwstraat de erkers ontbreken. De ingangspartijen liggen daar achter de rooilijn. Boven de ingangspartij

is steeds een smal venster. De woningen aan de Balkstraat hebben wel erkers.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

Bij de meeste woningen zijn de vensters gewijzigd en is de oorspronkelijke roedenverdeling verdwenen. Op enkele plaatsen is een dakkapel op het dak gebouwd.

Waardering: laag

Er is weliswaar aandacht besteed aan de architectuur, maar deze is soberder dan die van de blokken aan de Stroomstraat en de Huurweersstraat, waar het dak van de hoekwoning dwars op de rooilijn ligt.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 9965

Tuinbouwstraat.



Tuinbouwstraat 3-27 Huurweerstraat 4-22

13 woningen aan de Tuinbouwstraat en 10 woningen aan de Huurweerstraat

Architect: Bouw- en Woningdienst

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwjaar: 1949

Omschrijving

Aan de Tuinbouwstraat zijn tien eengezinswoningen volgens het prefabricatie-systeem Imberg. N.D. Imberg, de adjunct hoofdinspecteur van de Bouw- en Woningdienst, heeft het systeem ontworpen en de woningen aan de Tuinbouwstraat dienden als proefwoningen. Het systeem heeft de test doorstaan want al gauw werden er nog tien gelijke woningen gebouwd aan de Huurweerstraat en drie in aansluiting op de proefwoningen.

De woningen lijken sterk op de woningen aan en nabij de Zilvergeldstraat, het aangrenzende complex, met het verschil dat de onderhavige woningen met donkere pannen zijn bedekt in plaats van rode. De architectuur is traditionalistisch; kenmerkend zijn de bakstenen gevels en de steile zadeldaken.

De woningen zijn alle voorzien van een achtertuin met een schuur en aan de Huurweerstraat bovendien van een voortuin.

Op de begane grond bevinden zich de keuken, wc en afzonderlijk woonkamer en zitkamer. Op de verdieping zijn drie slaapkamers, een douche en aan de achterzijde een balkon over de gehele gevelbreedte.

Bijzonderheden

Dit zijn de eerste woningen die gebouwd zijn met toepassing van het Imbergsysteem.

Oorspronkelijkheid

In de vensters op de begane grond zijn de middenstijl en het kalf nog aanwezig, de roedenverdeling is echter verwijderd.

Waardering: gemiddeld

Vanwege de kenmerkende traditionalistische architectuur en het gebruik van het Imbergsysteem worden deze woningen gemiddeld gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 9966

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, 1949



Proefwoningen van het systeem Imberg aan de Tuinbouwstraat.

Gevelsteen in de dokterswoning.

Tuinbouwstraat 29 Huurweerstraat 24-32

Dokterswoning met praktijkruimte en vier garages

Architect: Bouw- en Woningdienst

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwjaar: 1951

Omschrijving

Op het terrein op de kop van de Tuinbouwstraat en de Huurweerstraat is een dokterswoning gebouwd met een praktijkruimte en vier garages. De dokterswoning sluit aan op de rij met proefwoningen van het Imbergsysteem en verschilde oorspronkelijk in breedte van deze woningen. Inmiddels is de woning echter ook wat hoger; de verandering is zichtbaar in het metselwerk.

Ook de architectuur is rijker dan die van de naastgelegen woningen. Opvallend is de hoge schoorsteen op de hoek van de gevel. Aan de kopgevel is een balkon gebouwd met een fraai stalen hek. Deze woning is bovendien voorzien van twee dakkapellen.

Achter de artsenwoning is achtereenvolgend in één bouwlaag de praktijkruimte en vier garages gebouwd onder een zadeldak met donkere pannen. De praktijkruimte is ingedeeld in een wachtkamer aan de linkerkant en de spreekkamer, onderzoekkamer en wc aan de rechterkant.

Bijzonderheden

In de gevel is een gevelsteen geplaatst met de afbeelding van een man in verdrinkingsnood, het aesculaapteken en het jaartal 1951.

Dokterswoning op de hoek Tuinbouwstraat / Huurweerstraat.



Oorspronkelijkheid

De vensters zijn voorzien van dubbel glas maar de oorspronkelijke roedenverdeling is daarbij bewaard gebleven.

De woning is verhoogd. Waarschijnlijk was deze verhoging wenselijk omdat zodoende een gehele tweede verdieping verkregen werd.

De praktijkruimte en de garages verkeren nog in de oorspronkelijke staat.

Waardering: hoog

Hoewel de verhoging een wijziging in het gebouw opleverde, leidt de rijke architectuur in aansluiting met de eenvoudige architectuur van de naastgelegen woningen en de typologie van artsenwoning met praktijkruimte tot een hoge waardering.

Bronnen

Het dossier is vooralsnog onvindbaar.

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, 1950, 1951

Dokterspraktijkruimte en garages aan de Huurweerstraat.



Verheulstraat 1-15 Van der Steenstraat 1-19 en 2-20 Van Zijlstraat 2-34 en 1-37

(Uitbreidingsplan Hoogstraat)

65 woningen: 45 eengezinswoningen, 20 duplexwoningen, 2 winkelruimtes en 4 bergplaatsen
Architect: N.V. Bredero's Bouwbedrijf
Opdrachtgever: Gemeente Utrecht
Bouwjaar: 1951

Omschrijving

Dit complex van woningen en winkels maakt geen onderdeel uit van het "Uitbreidingsplan Pijlsweerd" maar is het zelfstandige "Uitbreidingsplan Hoogstraat".

De gevels zijn opgetrokken uit baksteen, maar de binnenspouwmuren uit betonelementen van het systeem Bredero. De woningen worden bedekt door steile zadeldaken met rode pannen. Het buitenverfwerk is oorspronkelijk licht van kleur. Elke woning heeft een schuurtje in de achtertuin.

De eengezinswoningen bevatten alle een woonkamer, drie slaapkamers, een wc, een douche, een kelderkast en een achtertuin met een schuur. De duplexwoningen zijn boven elkaar geplaatst en hebben alle slechts één slaapkamer.

Bijzonderheden

Deze woningen zijn gebouwd volgens een systeem dat ontwikkeld was door Bredero's Bouwbedrijf, type 1950. In eerste instantie waren plannen om andere woningen te bouwen op deze plek, namelijk woningen van het systeem Imberg volgens het ontwerp van de woningen aan de Zilvergeldstraat. De gemeente vond dit project, waarvoor de vergunning al was aangevraagd, echter te duur en ging vervolgens in zee met Bredero's Bouwbedrijf.



De woningen aan de Van Zijlstraat zijn wat smaller dan de andere woningen en hebben de keuken aan de voorzijde en de woonkamer aan de achterzijde in de volle breedte van de woning. Deze indeling met de keuken aan de voorzijde is uitzonderlijk voor de bouw uit de jaren vijftig.

Oorspronkelijkheid

De voormalige winkels zijn niet meer als zodanig te herkennen. De vensters van de woningen zijn gerenoveerd waardoor de oorspronkelijke indeling enigszins is veranderd. Ook de voordeuren zijn vervangen. De duplexwoningen zijn verbouwd tot normale woningen.

Waardering: laag

Er is gebruik gemaakt van een bouwsysteem. Bovendien bevat dit complex oorspronkelijk enkele bijzondere typologieën, namelijk duplexwoningen en bedrijfsruimte. Van deze typologieën is echter vrijwel niets meer terug te vinden. Omdat de architectuur bovendien erg sober is, worden deze woningen laag gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 11378

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, 1950, 1951



Hoek Van der Steenstraat / Jongeriusstraat met op de achtergrond woningen aan de Verheulstraat.



Linkerkolom: Voormalige winkelruimtes op de hoek Van der Steenstraat / Verheulstraat.

Rechterkolom: Van Zijlstraat.

De gevelsteen boven de voordeuren: onder het wapen van Utrecht is het jaartal 1946 te zien.

Vijgeboomstraat 2^B-22 Elsstraat 54-58 en 39-55 Larixstraat 53-57 en 58-62

42 woningen

Architect: Dienst der gemeentewerken

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwjaar: 1946/1950

Omschrijving

Vloeren en daken van holle baksteen.

Dit complex is een onderdeel van het bouwplan van 200 woningen in het uitbreidingsplan "Pijlsweerd", waarvoor de gemeente in 1941 reeds bedragen beschikbaar had gesteld. Men was ook al met de bouw begonnen maar door



de oorlogssituatie werd het plotseling stilgelegd. Dit betekent dat na de oorlog bij sommige rijtjes nog slechts enkele huizen hoefden te worden toegevoegd. De oorspronkelijke plannen zijn eerst enigszins gewijzigd om aan de eisen gesteld door de inspecteur voor de volksgezondheid te kunnen voldoen. De hier behandelde woningen zijn dus alle na de oorlog tot stand gekomen.

Op de bouwtekeningen wordt vermeld dat er ook een rijtje gezondheidswoningen gepland is. Het gaat om het blok aan de westkant van de Vijgeboomstraat. Dit zijn om onduidelijke redenen uiteindelijk geen gezondheidswoningen geworden. Het blok is pas in 1950 gebouwd, naar ontwerp uit 1949 van de woningen aan de Polderstraat en de Warmoesstraat, maar iets kleiner. Ze hebben geen eetkamer. De keuken bevindt zich aan de voorzijde behalve bij de hoekhuizen.

De bebouwingsvoorschriften van het uitbrei-

De woningen uit 1950 aan de westzijde van de Vijgeboomstraat.



Larixstraat. Het blok kon tijdens de oorlog niet voltooid worden. De voorste drie woningen zijn er in 1946 aangebouwd.





*Gezicht op de in
aanbouw zijnde huizen
aan de Vijgeboomstraat.*

dingsplan bepaalden dat de woningen een begane grond, een verdieping en een kap moesten hebben. Daardoor zou men de maximale inhoud gesteld door het rijk overschrijden. Om dat te voorkomen heeft men de verdieping wat lager gemaakt.

De architectuur van deze woningen is traditionalistisch; kenmerkend is het gebruik van baksteen, kleine vensters en steile zadeldaken.

Bijzonderheden

De woningen die aan de bestaande blokken zijn gebouwd, zijn de eerste naoorlogse woningen in Utrecht. Ze zijn duidelijk verschillend van de oudere woningen in die blokken.

De woningen in dit naoorlogse complex - ook die uit 1950 - hebben een gevelsteen boven de voordeur, waarop het wapen van Utrecht met het jaar 1946 is te zien.

Oorspronkelijkheid

De kozijnen en deuren zijn vervangen. De vensters hebben dan ook niet meer hun oorspronkelijke roedenverdeling. Voor het overige hebben de woningen nog hun oorspronkelijke aanzicht.

Waardering: gemiddeld

De architectuur van deze woningen is op zich niet bijzonder; doordat er drie verschillende ontwerpen zijn toegepast maakt het geheel een wat rommelige indruk. Dit weerspiegelt echter ook zeer goed de ontwikkeling in de tijd, met de oorlog als onderbrekende factor.

Bron

Dossier 1910-1953 nr. 10560

Zie artikel in De Schakel, volgens het plaatje gaat het om de huizen aan de Vijgeboomstraat

Westerdijk 18-18 bis^A

Werkplaats met twee bovenwoningen
Architect: J. van Driel uit Utrecht
Opdrachtgever: Utrechtse Motoren Revisie N.V.
Bouwjaar: 1952

Omschrijving

Aan de voorzijde van het gebouw bevinden zich in drie bouwlagen en een zadeldak het kantoor van de werkplaats en twee naast elkaar gelegen bovenwoningen. De toegangen tot de woningen bevinden zich geheel links en rechts in de gevel. In het midden op de begane grond is de doorrit naar de werkplaats die afgesloten door twee grote deuren. De gevels zijn opgetrokken uit baksteen van hardgrauw. De vensters op de begane grond hebben metalen kozijnen en zijn groot, daarboven steeds kleiner, in overeenstemming met de functie van de vertrekken die erachter liggen. In de portalen aan de uiteinden van het gebouw zijn kleine langgerekte vensters aangebracht. De architectuur van dit gebouw is eenvoudig en functioneel. Voor de kantoren is een goede lichtvoorziening nodig, waardoor grote vensters wenselijk zijn. De deuren met ronde lateien, de vensters in de trappenhuizen en de betonnen lateien boven de vensters vormen de architectonische detaillering.

Links van de doorrit bevinden zich het schaftlokaal en een magazijn, rechts het kantoor, een privé-kantoor en twee wc's. De grote motorenherstelplaats bevindt zich schuin achter dit hoofdgebouw. Daarachter zijn een waslokaal met twee douches en een wc, een kleedlokaal met urinoirs, een spuitafdeling en een schoonmaakafdeling te vinden. Dit grote gedeelte dat zich achter het hoofdgebouw bevindt is afgesloten door een plat dak.

De woningen hebben gespiegelde plattegronden. Op de eerste verdieping bevinden zich een woonkamer, slaapkamer, wc, keuken en een dakterras met een kolenschuurtje. Vanuit de woonkamer geven dubbele deuren toegang tot het dakterras. Op de tweede verdieping bevinden zich in elke woning drie slaapkamers, een douche een kast en een aan de achterzijde.

Dit gebouw is vanaf het begin al voorzien van centrale verwarming.



In de gevel is een gevelsteen aangebracht met de tekst 'De eerste steen gelegd op 14 juni 1951 door Jeanne Adriana van den Hout Geb. 24-9-1946'.

Bijzonderheden

De typologie van bovenwoningen met een werkplaats is bijzonder. Voorheen stond er nog een gebouw van dezelfde typologie aan de Westerdijk maar inmiddels is dit gebouw het enige in Pijlsweerd.

Oorspronkelijkheid

Het voorste gedeelte van dit gebouw is vermoedelijk nog in de oorspronkelijke staat. De vensters hebben nog hun oorspronkelijk onderverdeling. Ook de vensters met metalen kozijnen op de begane grond en de schuifdeuren tussen de doorrit en de werkplaats zijn nog aanwezig. Hoewel zich inmiddels een ander bedrijf in het gebouw gevestigd heeft, is de oorspronkelijk typologie van werkplaats met twee bovenwoningen nog niet gewijzigd.

Waardering: hoog

Het valt op dat dit gebouw nog zeer gaaf is, het heeft geen ingrijpende wijzigingen ondergaan. Er is ook veel aandacht besteed aan de architectuur. Bovendien is de typologie bijzonder.

Bronnen

dossier 1910-1953 nr. 10799

Zilvergeldstraat 32-66 en 23-57
Plankstraat 1-23 en 2-24
Harpstraat 40-62 en 43-65
Houtstraat 39-59
Balkstraat 12-34

107 eengezinswoningen

Architect: Jan le Clercq uit Utrecht, uiteindelijk in versoberde uitvoering.

Opdrachtgever: Gemeente Utrecht

Bouwjaar: 1948

Bouwtekeningen uit 1942, typen A, B, B', C, en D.

Omschrijving

De eengezinswoningen zijn in 12 rijen gebouwd, waarvan 5 aan de Zilvergeldstraat, 2 aan de Plankstraat, 2 aan de Harpstraat, 1 aan de Houtstraat en 2 aan de Balkstraat. Bij elke woning is aan de achterzijde een schuurtje gebouwd. Bij twee rijen aan de Zilvergeldstraat zijn voortuinen toegevoegd. De woningen zijn in vijf typen ontworpen.

De gevels en de schoorstenen zijn opgetrokken uit baksteen van hardgrauw. De woningen bestaan uit twee lagen met daarboven een zadeldak bedekt met rode pannen. Naast elkaar gelegen woningen zijn steeds gespiegeld. Bij sommige woningen zijn de keuken en de schuur aan de achterzijde aangebouwd. Deze aanbouw is voorzien van een zadeldak dat haaks op het dak van de woningen zelf staat.

De woningen bevatten op de begane grond een woonkamer, keuken, kelderkast en wc en op de verdieping drie slaapkamers. Onder de kap is bovendien bergruimte. Er is niet voorzien in doucheruimte. De vensters waren oorspronkelijk onderverdeeld door middel van roeden. Alleen in de vensters boven de deuren bevinden zich nog de roeden.

Deze woningen, die oorspronkelijk arbeiderswoningen waren, zijn reeds in 1942 ontworpen maar door de oorlogsomstandigheden kon pas in 1948 met de bouw worden aangevangen. De woningen zijn in een traditionalistische stijl gebouwd die doet denken aan de vooroorlogse architectuur van Granpré Molière.

Er is aandacht besteed aan de invulling van de kopgevels; de hoekhuizen hebben de hoofdingang in de kopgevel vlak langs de voorgevel van het huis. In het midden van de kopgevel is een rond venster met twee verticale roeden.

De muurtjes die de terreinafscheidingen vormen, zijn een onderdeel van het ontwerp van de woningen.

Bijzonderheden

Geen.

Oorspronkelijkheid

Hoewel de roedenverdeling van de vensters is verwijderd, hebben de woningen grotendeels hun oorspronkelijke voorkomen. Boven de deuren is de roedenverdeling overigens nog wel aanwezig.

Waardering: hoog

Ondanks de omstandigheden van de eerste naoorlogse jaren, is er toch nog aandacht besteed aan de architectuur van deze woningen. De detaillering bevindt zich in de vensters boven de deuren en in de kopgevels. De gemetselde muren en schuren vormen een onderdeel van het met zorg en aandacht ontworpen geheel. Deze traditionalistische architectuur die zeer typerend is voor de bouw van voor en vlak na de oorlog, verdient een hoge waardering. De woningen zijn nog redelijk gaaf.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 11253

Zie artikel in De Schakel



Zilvergeldstraat.



Hoek Zilvergeldstraat-Plankstraat.

Zilvergeldstraat 1-9

7 eengezinswoningen
Architect: P. v/d Wart
Opdrachtgever:
Bouwjaar: vermoedelijk 1941

Omschrijving

Deze eengezinswoningen zijn opgetrokken uit metselwerk van rode gevelsteen. Ze zijn opgebouwd uit twee bouwlagen en een zadeldak, bedekt met rode verbeterde hollandse pannen. Aan de achterzijde zijn deze woningen voorzien van een achtertuin met een schuur.

De architect heeft veel aandacht gehad voor de architectonische details, hetgeen kenmerkend is voor de particuliere woningbouw van voor en tijdens de oorlog. Op de begane grond zijn de woningen voorzien van erkers. Opvallend zijn de voordeuren met de ronde vorm en de langgerekte verticale vensters daarboven. De woningen op de koppen van het blok hebben de voordeur in de kopgevel met aan weerszijden twee smalle, langgerekte vensters met glas in lood. De kopgevels zijn bovendien voorzien van een drietal kleine vensters op de eerste verdieping en een rond venster onder de nok.

De woonkamer en zitkamer zijn in deze woningen van elkaar gescheiden en de keuken tegen de achtergevel gebouwd. Op de verdieping bevinden zich drie slaapkamers en een douche.

Bijzonderheden

De vergunningen voor de bouw van deze woningen zijn in 1940 verleend. In het dossier is geen correspondentie van na die datum te vinden. Het is dus niet zeker maar wel aannemelijk dat deze huizen tijdens het begin van de oorlog gebouwd zijn.

Oorspronkelijkheid

De oorspronkelijke roedenverdeling is bij enkele vensters nog aanwezig. Er is een dakkapel met een klein terras bijgebouwd. De overige dakpellen zijn oorspronkelijk.

Waardering: gemiddeld

Er is bij het ontwerp van deze woningen veel aandacht besteed aan de detaillering. Omdat er echter geen sprake is van andere bijzonderheden worden ze gemiddeld gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 11250



Zilvergeldstraat 11-21

8 eengezinswoningen

Architect: P. v/d Wart

Opdrachtgever:

Bouwjaar: Waarschijnlijk 1942

Omschrijving

Deze woningen komen grotendeels overeen met de woningen van Van der Wart aan het begin van de Zilvergeldstraat. De onderhavige woningen zijn echter voorzien zwarte dakpannen en geschakelde dakkapellen. Bovendien zijn de erkers bedekt door een schuine kap die over de gehele voorgevel van het blok doorloopt. Ook de ingangspartijen worden daardoor overdekt door de kap die daar steunt op een vierkant bakstenen pilaar. Ook hier zijn de langgerekte sierventers met glas in lood terug te vinden. Kenmerkend zijn kleine ronde vensters die hier boven de ingangspartijen geplaatst zijn en in de kopgevel onder de nok. Deze ronde vensters keren weer terug in de woningen van architect J. de Clercq die na de oorlog aan en nabij de Zilvergeldstraat tot stand zijn gebracht. Hierdoor ontstaat een zekere architectonische eenheid in deze buurt.

De hoekwoningen zijn voorzien van een ruime

tuin aan de kopgevel met een terreinafscheiding in de vorm van een bakstenen muurtje dat op de woning aansluit.

Ook bij deze woningen zijn woonkamer en zitkamer gescheiden en is de keuken aangebouwd. Op de eerste verdieping is aan de achterzijde een balkon.

Bijzonderheden

In het dossier bevindt zich een brief van de aannemer uit maart 1941 met de mededeling dat hij niet met de bouw kan beginnen vanwege de “materialen posities van ons land”. Correspondentie van na die tijd is niet te vinden. Aangezien er in 1942 een landelijke bouwstop werd afgekondigd, is het niet zeker of deze woningen nog tijdens de oorlog tot stand zijn gekomen.

Oorspronkelijkheid

Bij de meeste vensters is de oorspronkelijke roedenverdeling verwijderd.

Waardering: gemiddeld

Vanwege de rijke detaillering worden deze woningen gemiddeld gewaardeerd.

Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 11251



Zilvergeldstraat 4-30

15 eengezinswoningen en een garage
Architect: J.J.L. Caarls uit Utrecht
Opdrachtgever:
Bouwjaar: 1948

Omschrijving

Deze woningen sluiten in architectonisch opzicht aan de twee blokken van Van der Wart; ook dit blok bestaat uit drie bouwlagen met en zadel dak met op de begane grond de toepassing van erkers. De architectuur is echter soberder, hetgeen wellicht veroorzaakt wordt door het gebrek aan materialen na de oorlog. Er zijn geen sierventers aangebracht. Bovendien ontbreken er dakkapellen. Wel zijn de voordeuren van deze woningen voorzien van lichtgebogen lateien. Opvallend is dat het zadeldak in het midden onderbroken wordt door een zadeldak waarvan de nok haaks op de rooilijn staat. De gevel van de betreffende woning steekt bovendien enigszins buiten de rooilijn, waardoor enige levendigheid in het gevelbeeld ontstaat. Ook bij deze woningen zijn woonkamer en zitkamer gescheiden en is de keuken aangebouwd.

Op de eerste verdieping is aan de achterzijde een balkon op het zadeldak een doorlopende reeks dakkapellen.

Bijzonderheden

De bouwtekeningen waren al gezien in 1941 maar er was geen materiaal beschikbaar. In 1947 moest het ontwerp aangepast worden aan de nieuwe eisen. Zo moest de gevel minimaal vijf meter breed zijn.

Oorspronkelijkheid

De meeste woningen hebben vensters met kunststof kozijnen en van dakramen. De oorspronkelijke roedenverdelingen zijn verwijderd.

Waardering: laag

Deze woningen zijn wat betreft detaillering soberder dan de woningen van Van der Wart in de Zilvergeldstraat. Omdat bovendien veel vensters voorzien zijn van kunststof kozijnen, wordt dit blok laag gewaardeerd.

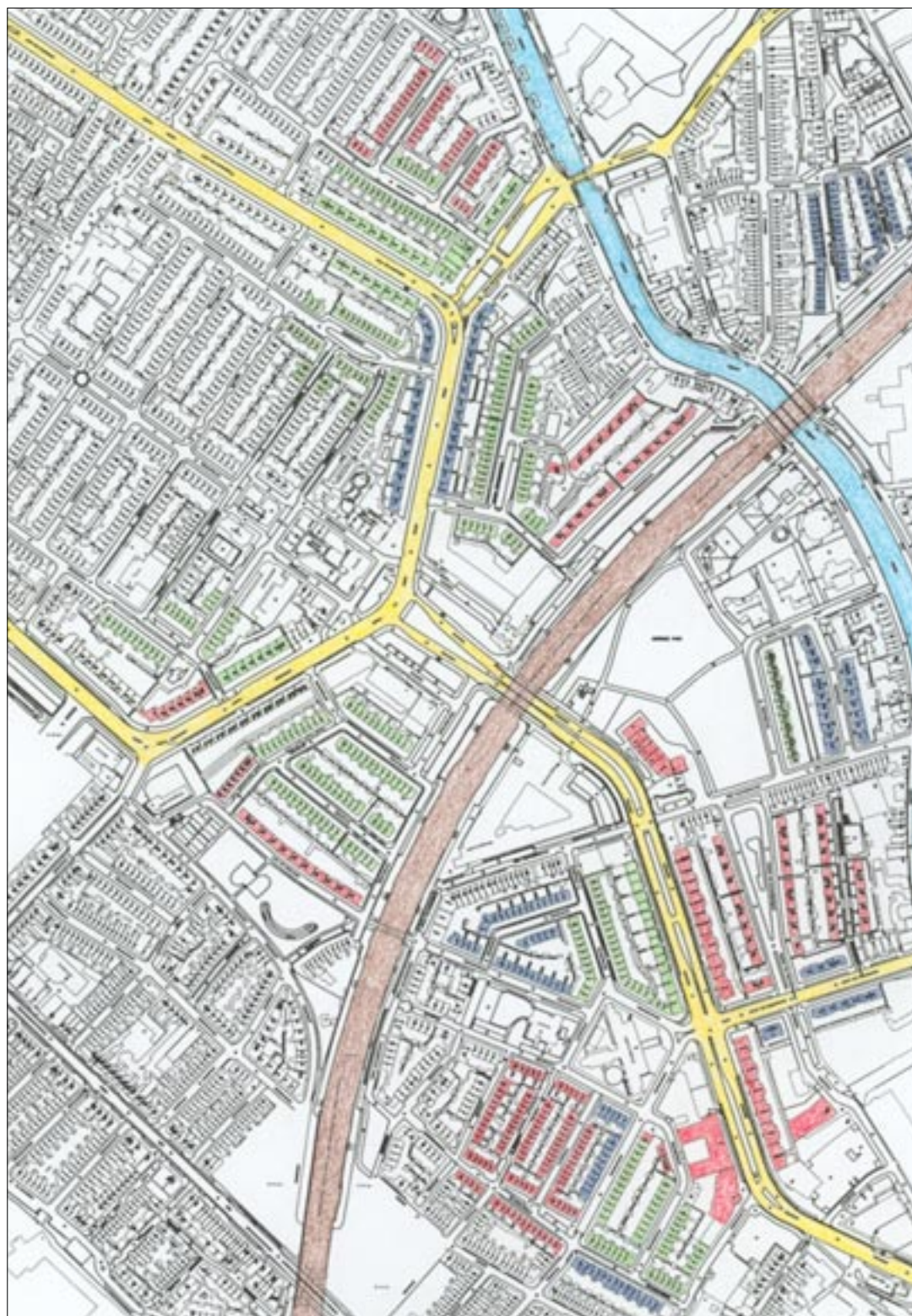
Bronnen

Dossier 1910-1953 nr. 11252

*Zilvergeldstraat,
westzijde.*



Waarderingskaart



- spoor
- de Vecht
- weg
- gebouw met hoge waardering
- gebouw met gemiddelde waardering
- gebouw met lage waardering

5. Conclusie

Pijlsweerd neemt een bijzondere plaats in tussen de verschillende naoorlogse wijken in Utrecht. In tegenstelling tot die andere wijken vormt Pijlsweerd geen duidelijk architectonisch geheel. Weliswaar is het stedenbouwkundige plan reeds in de jaren dertig in zijn geheel tot stand gekomen, maar de uitvoering is door tussenkomst van oorlog echter uitgespreid over zo'n 25 jaar. In de jaren dertig werd al met de bebouwing van Pijlsweerd begonnen en dit ging door tot het algemene bouwverbod dat in 1942 werd uitgevaardigd. Slechts mondjesmaat kwam de bouw na de oorlog weer op gang. De ontwerpen werden vereenvoudigd en aangepast vanwege de schaarste in materiaal, arbeid en geld en de nieuwe eisen die aan woningen werden gesteld. Het gebruik van bouwsystemen kwam in Pijlsweerd tot ontwikkeling; in de Tuinbouwstraat zijn van het Imbergsysteem nog de proefwoningen te vinden. Vanaf 1950 had men uiteindelijk een hoog bouwtempo te pakken. De ontwikkeling die Pijlsweerd door de tijd heeft meegemaakt, is terug te zien in de architectuur. De gebouwen die van vóór of tijdens de oorlog dateren, lijken van een rijkere architectuur te zijn dan de latere bebouwing. Denk aan de gebouwen van Duyff aan de Oudenoord in tegenstelling tot de woningen van De Haas daar tegenover. In het algemeen kan gezegd worden dat nogal eens werd afgeweken van de bebouwingsvoorschriften die bij het uitbreidingsplan hoorden, vermoedelijk omdat deze voorschriften gedateerd waren en omdat er na de oorlog snel veel woningen tot stand gebracht moesten worden.

De architectuur in Pijlsweerd is wat betreft de vormgeving voor het grootste gedeelte traditionalistisch. Dat geldt met name voor de woningen die als eerste na de oorlog tot stand kwamen; nabij de Vijgeboomstraat, de Zilvergeldstraat en de Meloenstraat. Ze worden gekenmerkt door hun steile zadeldaken, het gebruik van baksteen, de kleine vensters en het ritme dat door ramen, deuren en schoorstenen in de woonblokken wordt bewerkstelligd. Deze elementen zijn echter ook in de overige bebouwing terug te vinden met daarbij kleine ontwikkelingen zoals de zadeldaken die minder steil worden.

Al is de vormgeving voornamelijk traditionalistisch, toch zijn veel naoorlogse gebouwen in Pijlsweerd volgens het 'shake hands-principe' gebouwd, doordat er functionalistische ideeën zijn toegepast. Zo is er gebruik gemaakt

van moderne bouwsystemen als het Imbergsysteem en het systeem van Bredero. Bovendien zijn er woningtypen te vinden die door middel van effectieve indeling van de plattegrond goed wooncomfort leverden op een relatief kleine oppervlakte. De gescheiden eetkamer en zitkamer werden steeds vaker vervangen door een enkele woonkamer. Vooral de duplexwoningen waren geschikt als middel in de strijd tegen de woningnood.

De woningen die in opdracht van particulieren werden gebouwd, zijn over het algemeen wat ruimer. Daar is de woonruimte vaak nog onderverdeeld in een eetkamer en een zitkamer, al dan niet gescheiden door een schuifdeur. Ook de architectuur is vaak wat rijker zoals duidelijk het geval is bij het blok David van Mollemstraat 2-4. Een centrale verwarmingsinstallatie was echter ook bij de particuliere bouw nog niet gangbaar in het eerste decennium na de oorlog. Alleen de artsenwoning aan de Tuinbouwstraat en de motorenherstelplaats aan de Westerdijk waren voorzien van de dure centrale verwarming.

Verreweg de meeste gebouwen in Pijlsweerd zijn sinds de jaren vijftig al eens aan renovatie onderhevig geweest. Op veel plaatsen is de oorspronkelijke roedenverdeling in de vensters verwijderd. Ook zijn de kozijnen vaak vervangen door kunststof kozijnen, wat bij sommige gebouwen - zoals de woningen van Duyff aan de Oudenoord - een grote afbreuk heeft gedaan aan de gevel, maar bij andere gebouwen - zoals bij de woningen aan en nabij de Boomgaardlaan - op zeer discrete wijze is gebeurd. De gevels van de blokken aan de Enthofstraat zijn zo vergaand gerenoveerd dat het oorspronkelijke ontwerp er eigenlijk niet meer in te herkennen is. Toch zijn er op deze gevelrenovatie na geen echt ingrijpende renovaties of verbouwingen gepleegd. Het aanzicht van de meeste gebouwen is goed bewaard gebleven.

Hoewel er in de afgelopen decennia dus wel een aantal originele details verdwenen is, vertegenwoordigen de meeste gebouwen in Pijlsweerd nog zeer sterk de ideeën en inzichten uit de jaren veertig en vijftig. Juist deze overgang van vooroorlogse naar naoorlogse en van traditionalistische naar 'shake hands' architectuur is zeer kenmerkend voor Pijlsweerd en geeft deze wijk een unieke positie binnen Utrecht. Bij nieuwe planvorming voor deze wijk dienen deze waarden van zowel de wijk zelf als de afzonderlijk gebouwen een duidelijke rol te spelen.

Noten

1. M. Kuipers, p. 33-34.
2. E. Werkman, p. 82.
3. N. de Vreeze, *Woningbouw, inspiratie en ambities*, p. 189-190.
4. J. van Geest, 'Gestapelde woningen: van woningnood en flatneurose naar luxe-appartementen' p. 93-99.
5. A. Blom, p. 17-19.
6. T. de Rijk, 'Efficiency en hygiëne: principes voor de modernisering van het huishouden', p. 46.
7. J. Granpré Molière, p. 15 en 16.
8. P.H.A. van Halewijn, 'De stad, waaraan wij werken' p. 10.
9. Dossier 03678, Willem Hedastraat en Petemoederslaan, handgeschreven briefje aan de wethouder, gedateerd 9 september 1949.
10. W. Galema, p. 42-45 en 207.
11. M. Bakker, p. 4 e.v.
12. M. Kruidenier, p. 5 en 132.

Literatuur en Bronnen

Bakker, M. en J. Roding, *George Willem van Heukelom (1870-1952). Innovatieve constructies en sobere monumentaliteit*, Rotterdam 2000

Blijstra, R., *2000 jaar Utrecht: stedenbouwkundige ontwikkeling van castrum tot centrum*, Utrecht 1969

Blom, A., B. Jansen en M. van der Heiden, *De typologie van de vroeg-naoorlogse woonwijken*, RDMZ, Zeist 2004

Bosma, K., *Ruimte voor een nieuwe tijd: vormgeving van de Nederlandse regio 1900-1945*, Rotterdam 1993

Bosma, K. en C. Wagenaar (red.), *Een geruisloze doorbraak. De geschiedenis van de architectuur en stedenbouw tijdens de bezetting en de wederopbouw van Nederland*, Rotterdam 1995

Colenbrander, B., 'Illusies van tijdgeest en eeuwigheid. Twintigste eeuw', in: B. Colenbrander, *Stijl, norm en handschrift in de Nederlandse architectuur van de negentiende en twintigste eeuw*, tentoonstellingscatalogus Nederlands Architectuurinstituut, Rotterdam 1993

Galema, W. en G. Hutjes, *E.H. Kraaijvanger (1899-1978), H.M. Kraaijvanger (1903-1981). Tussen traditionalisme en modernisme – Op zoek naar schoonheid voor een moderne wereld*, Rotterdam 2000

Granpré Molière, M.J., *De moderne bouwkunst en hare beloften. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van Hoogleraar in de Bouwkunde aan de Technische Hoogeschool te Delft*, Delft 1924

Halewijn, P.H.A. van, 'De stad, waaraan wij werken', in: *De Schakel, tijdschrift van, voor en door het gemeentepersoneel van Utrecht* (1948) afl. 4, p. 10-12

Heukelom-van den Brandeler, H. van, *Dr Ir G.W. van Heukelom. De ingenieur – De bouwmeester – De mens*, Utrecht 1953

Kuipers, M.C. (red.), *Toonbeelden van de wederopbouw. Architectuur, stedenbouw en landinrichting van herrijzend Nederland*, RDMZ en NAI, Zwolle 2002

Kruidenier, M., *Z.D.J.W. Gulden (1875-1960), M. Geldmaker (1874-1930). Specialisten in volkshuisvesting*, Rotterdam 2003

Meijel, L. van, *De naoorlogse wijk in historisch perspectief: de praktijk*, publicatie van de ministeries VROM en OcnW, Den Haag 2001

Vreeze, N. de, *Woningbouw, inspiratie en ambities. Kwalitatieve grondslagen van de sociale woningbouw in Nederland*, Almere 1993

Vreeze, N. de (red.), *6,5 miljoen woningen. 100 jaar woningwet en wooncultuur in Nederland*, Rotterdam 2001

Wel, F. van, *Gezinnen onder toezicht. De Stichting Volkswoningen te Utrecht 1924-1975*, Amsterdam 1988

Werkman, E., *100 jaar bouwen, 50 jaar Nationale Woningraad: beknopt overzicht van de geschiedenis van de volkswoningbouw in Nederland, samengesteld in opdracht van het bestuur van de Nationale Woningraad door Evert Werkman ter gelegenheid van het vijftig-jarig bestaan van de Nationale Woningraad*, Alphen aan den Rijn 1963

'De architect en de naoorlogse volkshuisvesting. Een vraaggesprek met Jeroen Schilt', in: *Jaarboek Cuypersgenootschap* 2001, p. 87-102

Woorden en werken van Prof. Ir. Granpré Molière bijeengebracht door zijn vrienden en leerlingen, Heemstede 1949

Bronnen

Het Utrechts Archief:

Verslag van de toestand van de gemeente Utrecht, jaargangen 1952, 1953 en 1954.

Bouwtekeningen uit de perioden 1910-1953 en 1954-1978 en de daarbij behorende dossiers met bouwvergunningen.

Illustratieverantwoording

Het Utrechts Archief: p. 11, 12, 13, 14, 15.

Kuipers, M.C., *Toonbeelden van de wederopbouw*: p. 6 (onder), 7.

De Schakel (1948) afl. 4: p. 11.

Urban Fabric BV en Steenhuis: kaart achterzijde.

www.kvg-wieringermeer.nl: p. 9.

www.lievendaal.dse.nl: p. 6 (boven).

Alle overige afbeeldingen R. van den Heuvel en de auteur.

Colofon

Deze Cultuurhistorische inventarisatie is uitgegeven door:

DSO Stedenbouw en Monumenten
gemeente Utrecht
©2005

Voor informatie:

Sectie Cultuurhistorie
Zwaansteeg 11
3511 VG Utrecht
telefoon 030 2863990

Van de *Cultuurhistorische inventarisatie Naoorlogse bouwkunst* zijn tot nu toe de volgende rapporten verschenen:

Naoorlogse bouwkunst: Pijlsweerd
Naoorlogse bouwkunst: Lauwerecht

Over de auteur:

Marijke van den Heuvel studeerde van 1997 tot 2002 Nederlands Recht aan de Universiteit Utrecht. In 1998 ving zij haar studie Kunstgeschiedenis aan, die zij op dit moment afrondt met de master *Architectuurgeschiedenis en Monumenten*. Dit rapport heeft zij tot stand gebracht tijdens haar stage die zij in het kader van deze master bij de afdeling Stedenbouw en Monumenten van de gemeente Utrecht volgde.

Begeleiding vanuit de gemeente Utrecht:

B. van Santen en M. Stafleu

Begeleiding van de Universiteit Utrecht:

M.T. van Thoor

Eindredactie:

R. de Kam

Vormgeving:

Cad-unit DSO Stedenbouw & Monumenten

Cultuurhistorische inventarisatie

Naoorlogse bouwkunst: Pijlsweerd

Sectie Cultuurhistorie gemeente Utrecht
Zwaansteeg 11
3511 VG Utrecht
telefoon 030 2863990

Juli 2005

